

BAKKALCHO

4^{ki} Diri Kiros 26 Onkoleessa / Ginbot 8, 2016 M.D

Hamuse

Waaga 10.00 birra

“Gutu dhaggenni sumuu assanno buusinni daganke mittimma buuxissanno loossa loosantanno”

-Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr.)

Qoola 7

ሲዳሞ ባንክ
Sidama Bank
Together we can!

Sidaamu Baanke G.M yamma iilitimo tekinolojete deerrimmi Koor Baankinge tekinoloje loosu aana hosiisatenni owaatamaano woyyaabbino hayyoonni owaatate qixxaabbino. Ikkinohura, ki'nc maa agadhitiinaniya! Qooxeessi'nera afantanno Sidaamu Baanke sumara hadhine Sidaamu Baanke Gutanne!! Baankenke uytanno addi suiqote shallago;

- Furra Mecatu Addi Suuqo
- Wollamma Wedellu Addi Suuqo
- Osoo, Qaqqayilhu Addi Suuqo

Teesoonke

+251114629609
+251944119303

Poostu Saazine Kiros-565
E-meete-Info@sidamabanksc.com
Feesi-Banke# www.sidamabanksc.com
Bibhaattate Doowhi Sidaamu Baanke G.M

SIDAAMU BAANKE Mitteenni Dandiineemmo!!
Sidama Bank S.C.

Tayxe rosu dirinni qoqqowoho 11 kumi ali rosiisaanonna rosu mini massagaano ikkadimmate keeno fonqolo adhitino

-Rosu isilanchimma buuxisiisate rosiisaanote ikkadimmanna dhuka bowirsa balaxote loosooti

Qoola 7

H/P Alemu Xa'miso

Hawaasi Yuniversite xaphoomu Ispeshaalayizide Hospitaale reeshshunna hadhaawate buuxo owaante hanaffaraati

Amsaalu Felleqe

Addis Ababa:- Hawaasi Yuniversite xaphoomu Ispeshaalayizide Hospitaale reeshshunna hadhaawate ledo amadisiisantino buuxo owaante muli yannagiddo hanaffannota xawinsi.

Qoola...7

“Sa’u tonne aganna giddo 52 kumi wedellira loosu kaayyo kalanqoonni”

-Loosu Dandootenna Interprayizootu Latishshi Biiro

Gaazeexu Odeessaanchinni

Addis Ababa:- Sa’u tonne aganna giddo 52 kumi wedellira loosu kaayyo kalaqa dandiinoonnita Sidaamu qoqqowi Loosu Dandootenna Interprayizootu Latishshi Biiro xawissu.

Biirro baajeettete dirinni 61 kume wedellira loosu kaayyo kalaqate mixidhinotano xawinsooni.

Birote Sooreette dukko Hageretsiyoon Abbebe xawissino garinni; sa’u tonne aganna giddo 52 kumi wedelli babbaxxino handaarinni loosu kaayyo horaameeyye ikkitino.

Tayxe baajeettete dirinni 61 kumi wedellira loosu kaayyo kalaqate mixi’ne loonsanni hee’noonnita qummeessitnoti Sooreette; haaro loosu hayyoonni baajeetete diri jeeffirono gattino agannanni 30 kume wedellira loosu kaayyo kalaqate wo’naalshubba assinanni hee’noonnita

kayissino.

Loosu kalaqo gobbate gidonna gobbayidi gobbuwanni qole Loosunna Dandoot

ministere injeessitanno doogonni wedellu horaameeyye ikkitanni nootano coyidhino. Biirro Yuniverisitetenninna Kolleejetenni

Qoola...7

“Woloottu gobbuwa miinja irki’ne hee’rate laooshshe hiiqqine meessaneete dandaate sharramanna gobba galle loosa hasiissanno”

Qoola 5

Pirotefeeser Beyyene Pheexiroos
Itophiyu Sooshaale Di/Paarte Murricha

Paarkuwate aana xaaddanni noo gawajjonna mala leellishshanno hasaawa

Qoola 10

Aantino goyirete yannarano 98 kume hektaare ali baatto qara qara ikkino gidinni diwate mixo amandoonni

Qiddist Gezzaheny

Qoqqowoho badheessu yanna loosi mixotenni amandoonnihi aleenni gumulamanni afamannota Sidaamu qoqqowu Irshunna kalaqamu jiro latishshi biro xawissu. Xaphooma 112 kume ali hektaare baatto addi addi wixinni diwantinota biro buuxissino.

Sidaamu qoqqowu Irshunna kalaqamu jiro latishshi biro layinki sooreessinna irshu handaari sooreessi kalaa Bangu Beqqelehu Itophiyu piresete uurrinshara xawissani; tayxe badheessu loosira baxxino illacha tunge loonsanni hee'noonnita kule;olluubate geeshsha dirrine latishshu mereershii loosaasiner qajeelsha uyine hananfooni yiino.

Tayxe badheessu loosinni xaphoomunni 112 kumenna 200 hektaare ali baatto addi addi wixinni diwate hendoonniha ikkana; konninnino 14.5 Miliyoone kuntaala laalcho gamba assate mixo amandoonniitaati kalaa Bangu coyi'rinohu.

Qoqqowu garinni 13 woradda badheessu looso hala'ladunni loonsannita qummeessinohu handaaru sooreessi; Hawaasi gaangaawi, Borrichu, Booni, Arooseessu, Daalle, Cirrenna Cuukkote woradda kuri qarqarto mereerinni afantannore ikkana huwachishinno.

Badheessu yannara xaphooma latisate hendoonni 112 kumi ali hektaare baatto mereerinni 68 kume 229 Hektaare ikkitannota Badalatenna Wahetenni diwate hendoonniha ikkana; laalchonna laalchimma lossate kilaasteretenni latinsannitanna konninnino 3.7 Miliyoone kuntaala badalate laalcho gamba assate mixi'noonnita buuxissino.

Tayxe qoqqowoho baxxinohunni Weese latisate

Bangu Beqqele

aana illacha tungoonni yiinohu kalaa Bangu; irshu baattora noo Baarzaafe buqqinse weesetenni dimboonnita kule; 40 kume 824 hektaare baatto aana Funta kaasate hende xaa geeshsha 43 hektaare ali baatto funtu kaashshinni dimboonnita egeensiisino. Hattono 13 kume 610 hektaare baatto gati muronni dimboonnita xawissino.

Aantino goyirete yanna loosi ledo amadisiise handaaru sooreessi kayisanni; qoqqowoho 20 ikkitanno woradda goyirete loosinni latinsannire

ikkansa kul; maatete jireenyi qajeelsha uyiinoonniha paakeje qixxeessinoonniha ikkasi tayxe goyirete yanna looso baxxannoha assitannota coyi'rino.

Tayxe goyirete yannanni 98 kume 641 hektaare ali baatto goyirete yannanni latisate mixo amandoonniitanna, konninnino qara qara ikkino gidinni 3.1 Miliyoone kuntaala gamba assate hendoonnita kalaa Bangu uurrinshanke ledo assino hasaawinni xawissino.

Dr. Miliyoone Yote

Saadate fayyimma woyyeessate 3.5 miliyoone birra fulu assinoonni laaboraatoore Hawaasi quchumira ijaaroonni

Abrahaam Saamueel

Hawaasa:- Qoqqowoho saadate sirchonna, ceattote hayyo woyyeessate loonsanni hee'noonnita Sidaamu Qoqqowu Saadate Jiro Latishshi Biro egeensiisino.

Birote Layinki sooreessi Dr. Miliyoone Yote xawissani; qoqqowoho saadate sircho woyyeessatenna fayyimmansa agarantino gede assate loonsanni hee'noonni yiino.

Saadate fayyimma garunni agaranturo laalchimman lexxitanni hadhannota xawissino.

Fayyimmansa agarantino saada ceatenna buuxate hattono saadatewiinni afi'nanni laalcho lossate hasiisannori giddonni handaarunni qajeelino mannu wolqanna dhiwana buuxo assinaninna xaginsanni kiliniikkanna laaboraatoore hasiisannota Dr. Miliyoone egeensiisino.

Konni albaanni qoqqowu deerrinni saadate dhiwana buuxate akeeka Wolayitta Sooddo massine buuxanniha ikkasi kule; tini harinsho yanna adhitannota ikkasenni Giwirinnu ministere hasiisanno laaboraatoorete uduunne irko assiteenna "NADIK" yinanni uurrinsha ijaaroonni qummeessino.

Federaale mootimma assitino irkonni Hawaasi quchumira laaboraatoore ijaarre gundoonniha ikkana; 3.5 miliyoone fulu assinoonni yiino.

Ikkollana, ogeeyete qajeelsha aatenna babbaxxino uduunne qineessate widoonni sharro assinanni xaa geeshsha loosu giddora eikkinni keeshshinota Dr. Miliyoone xawise; Xa kayinni nooha uduunna qarra, caabbichu wolqanna mannu wolqa tirre loosu giddorano e'noonnita coyi'rino.

Saadate dhibbi mannu widira taraawate kaayyo 75% ikkannota kulinohu Layinki Sooreessi; konnira, saadate keeraanchimma agara mannu keeraanchimma agara ikkinota huwachishino.

Qoqqowoho saadate fayyimma agarsiisanni uurrinshuwa xaa yannara 25 kiliniikka, 92 fayyimmate keelli, saada xagisate horoonsi'nanniri 267 haqqunni loonsoonniri hattono 173 siwiilu kiraashe noota xawinsoonni.

"Daafamme kalqoomu deerrinnino ikko gobbate deerrinni jawa gawajjo iillishshanni no"

-Kalaa Shittaye Yumura

Abbebech Maatewoos

Addis Ababa:- Qooxeessu daafamme gargarate qoqqowu deerrinni muli yanna giddo millimillo hananfoonnita Sidaamu qoqqowu dubbu qooxeessu agarooshinna diilallote akati soorro biilloonyi egeensiisi.

Biilloonyunni qaru dayrekerichi kalaa Shittaye Yumura Itophiyu piresete uurrinshara xawissino garinni; daafamme kalqoomu deerrinnino ikko gobbanke deerrinni jawa gawajjo iillishshanni no.

Baxxino garinni gobbate kalaqantanni noo diilallote daafamme lainohunni dagoomaha huwano kalaqate hende millimillo hananfoonnita kalaa Shittaye coyi're; hajo la'annonsari quchummatenna woraddate bisaa ledo ikkatenni qooxeessu daafamme gargarate amandoonni mixo baatto kaddanno gede assate loonsanni hee'noonnita xawissino.

Kalaa Shittaye xawishshi garinni; daafammete qara korkaata yinoonni pilaastikete, way, bushshu, huurote, hattono diilallote daafamme bandoonni. Baxxinohunni, konni aganira illachunni loonsannihu pilaastikete daafamme gargarate loosooti.

Pilaastike gobbankera duuchu garinni horote aana hossannoha ikkasi dancha ikkirono horoonsi'nihu gedensaanni kayinni anfiwa baala tunganni amanyooti daafammete reqeccishannota xawise; pilaastike horoonsi'ni gedensaanni qorophotenni gashshate hayyo aana laanfe noota buuxoonni yiino.

Pilaastike way, bushshu, xaphoomunni qooxeessu daafamme kalaqqanni afantanno yiinohu kalaa

Shittaye; pilaastike hoqqukkinni 400-1000 dirra geeshsha bushshu giddo keeshsha dandiitannota xiinxallotenni iillinoonniitano buuxissino.

Ikkinohura, pilaastike kalaqqanno daafamme gargarate looso xaanni hananfe illachunni loosa hoongiro albilicho kalaqamu aana jawa qarra kalaqqannota qummeessino.

Pilaastike horoonsi'ni gedensaanni kalaqama daaffannokki garinni tungeemmo garanna wirro horoonsi'ra dandiinanni hayyo kalaqa hasiisannotano huwachishino.

Aantanno ilamara daafantino kalqe ragisiisannikki gede dagoomu huwanyote afi'ranno garinni loosa hasiisanno yee; dagoomu pilaastike horoonsi'rantenni hoqannore horoonsi'ranno gede assa hasiisannota xawissino.

Qaru dayrekerichi coyi'rino garinni, pilaastike

horoonsi'ni gedensaanni wirro horote aana hosiisatenni woxeho soorra dandiinanni.

Anfiwa baala tunganni pilaastike garunni kayisanni wirro horote aana hossannonna woxeho soorratenni gummaamma ikkitino maamaranno noota coyi're; kuri maamarra kaajjishatenni hattono wolootta tantanattenni pilaastike wirro horote aana hossanno gede assitannonna pilaastike riqibbannoreenna rahe hoqannore dagoomu horoonsi'ranno gede assinannita huwachishino.

Qooxeessa co'ichanna biifado assatenni daafammate gargarate mittu mittunku qansichi hajo ikkitinotanna baalunku nafarasi co'icha assiro qooxeessu biifannota, qooxeessu biifiro gobbano biifadonna co'itte ikkitannota xawise; konnirano illachinsha loonsanni hee'noonnita xawissino.

Xaa yannara baxxino garinni dooggate qooxeessira, lolahu haranno boocera, laggate qooxeessira tunganni pilaastike jawu garinni way bissanna qooxeessa daaffanni afantanno yiinohu kalaa Shittaye; kuni assooti kalaqama gawajjannoha ikkasi baalunku huwata hasiisannota qummeessino.

Ishineho yine tungannire kayisatenni wirro jirote widira soorinanni hayyo kalaqate baalante quchummara wedella handaarunni tantanne loosu giddora eessate wo'naallanni hee'noonnita qummeessino.

Konni kaiminni, gobboomu deerrinni worroonni ragi garinni sai Dotteessu aganinni hanafe aananno Wocawaru agani geeshsha qooxeessa co'ichanna biifado assatenni daafamme gargarate loosi dagooma beeqqaano assino garinni kaajje sufannota lede egeensiisino.

Guulcho Hedo

Buusa kari;Araara diriirsi!

Buusaho yinanniri kaxxaasinchoho. Buusu lame horo afi' rino. Umihu umbannikki gede kaxxinanni sa'nanniha ikkana;layinkihu mimmito xaadooshshe kalanqanni karooti.

Karo kaxxine ninke qooxeessira nookkire wolu quchuminni hidhinanni horoonsi' nanni hayyooti. Kuni ikkannohu kayinni mimmito xaadate fayyaaleessu godowinni keere halchinirooti.

Sa'u lamala jeefora Amaaru qoqqowira Baahirdaarete ijaarame maassami Abbayi buusi lame tiro noosiho. Kawaanni xeertote noo daganni ledo xaadisannoha ikkana; wole widoonni mimmito xaadate noonke hasatto leellishannoho. Keerunna araaru malaati buusaatino.

Kawaanni mimmito amadamme latate malaate ikkana;wole widoonni mimmitinke xaadooshshe kaajjishanno. Baahirdaarete maassami Abbayi busino konne leellishanno.

Itophiy daga budinna balchoomi araaru buusa karatenni gibbona giwanshote huxxa diigate. Mootimma eeli geeshsha dirrite latishshunni daga dagatenni ledo xaaddanno gede assitanni noo harinsho naaxxissannote. Aliidi mootimma hanaffino latishshunna araaru buusa eeli geeshsha dirriira qoqqowubbatteewiinni agarranni dinyi loosooti. Baahirdaarete Abbayi buusa maassiinsi yannara duuchante qoqqowubba pirezidaantooti leeltino. Ee;duucha qoqqowi hee' rirono qoqqowo qoqqowubbatenni ledo, zoonna zoonnatenni ledo, woradda woraddatenni ledo xaadissanno buusa daddalo qareessate gobbaanni mimmitinke xaadooshshe kaajjishatenni gobbate keere buuxissanno hayyooti.

Xaphoomu ministirichi Abiy Ahimed (Dr.) Abbay xashshi aana ijaaroonni buusa maassiise loosoho faajje assi yannara, assino hasaawinni "ninke lame buusa ijaara hasi'neemmo; daganke mittimma buuxinseemmo yineemmohu kinchunninna simintotenni loonsanni businni calla ikkikkinni gutu dhaggenni sumuu assanno mittimma businni ledoonti" yiino.

Manchi beetti mittu umisinni guuta dikkino. Mitte gobba callisenni duuchare guutisidhe didanditanno. Anewa nookkihu olliiichi' yawa hee' ranno. Meessiwa nookkire wolewiinni afi' rate kayinni balaxe keeru buusi loosama hasiissanno.

Buusu dagate mereero noo xaadooshshe kaajjishatenna daddalu injo halashshate luphiima horo noosiho. Mittu qoqqowira nookki gidi wolewa laalanno. Konne beeqqine horoonsi' rate buusu hasiissanno. Abbayi buusi kawiiidha ka'iidihunni ledo xaadisanno buusaati.

"Itophiyahatto Amaaru dagara injaannoha, Bahir Daareteno biinfilte ikkannoha jawa looso gutunni maassiise dandiinoommo" yaanni coyi' rino xaphoomu ministirichi; gutunni kincho kara calla ikkikkinni; gutunni baxille, araare, keerenna hattono gutunni buusamme lopho hasiissannota hawaqisanno.

Dagate mereero noo hasiissannokki dhagge korkaatinni lollongitanni noo mittimma kaajjishshara dandiitanno gutu dhaggenni sumuu assanno buusa ijaara hasi' siissanno.

Gibbote huxxa huxxitannori gobbate diinnaati. Dhagetenni Itophiyu lopho hasidhannokkiri gobba gidonnino ikko gobbayidi gobbuwanni Itophiyu mittimma diigate loossanni keeshshitiho. Xa kayinni addi addi dagittete qoolinna Yutuube injiiteennansa kaphunni insa gobba heedhe mimmito itisiissanninna gaance kalaqqanni dadda' litannori batidhino. Kurira macca uyinoonke. Mootimmano giddo heedhe Yutuubetenni kaphu mashaalqqe fincitannonna gibbote buusa halashshitano bissa aana adha hanaffino qaafu kaajjishsho.

Ballaho IFDR xaphoomu ministirichi Abiy Ahimed (Dr) dagate riqwamaano amaale minira kaphu soqqamaasinnenna gibbote buusa kartannore lainohunni hasaawinore kayisa hasiissino. "Woshichu hoowete giddo hee' re sa' anno higanno kameela lai kiiru dutanno. Olluu woshichi konne kaameela uurrisa didandaattona sa' anno higanno woyite mayiralla dutatto? yiisita dutanni doo woshichi "Kaameela iilleemmokkitano afoommo; uurriseemmokkitano hattonni; kayinnilla tenne ani agareemmo hoowe annuwi looso loosanni noommota qaagge miqicho tuggaekka yeeti" yiino. Ee; duttannori, Yutuubetennino ikko duucha dagitte qoollara kaphu mashaalqqe fincitannori duttanni no. Itophiyu lophote harinsho kayinni itisa didanditanno.

Insa kartanno babbadamoooshsunna gaancete buusa, Itophiyu soorroto mootimma kunchunnino ikko baxillunni kartanni afantanno. Togoora maccanke hashuwaho yine Latishshunniha kinchunni, araarunniha baxillunni biifado buusa diriirsatenni dagate mittimanna jireenya buuxinso.

Kuni gafi addi addi polotiku, miinjuna dagoomitte hajubba lainohunni qansootu xawado hedonsa wortannowaati. Konni gafira fultanno borro qixxaawote kifile uurrinsha dixawissanno.

Xawado Hedo

Halaalunna egenno dihembeelantanno; dihembeelsitanno!

Yaareed Geetaachew

Egenno halaalu giddo afantanno. Halaalu egenno halchanno. Halaale hasi' rannohu egenno cibbi' ranno. Kaphu kaphoho. Ha're ha're regecci yaasi digattanno. Afuunni kaphinanniri sae ba' anno; kayinnilla "Ronsoommo" yine kaphinanni kaphi buuxame leella geeshsha me'e ilama ciiggishikka? Me'e lubbo xoqolikka? Egenno nooe yine ronsoonnikki ogimmanni loosu giddora ea me'e ilama duqulsitanni nooro hedeemmo woyte afalchu be'e yaanoo.

Kaphu rosu taje shiqisha iimira cubbu sinqe cibbitanno; baattote aana kayinni jawa manna shitanni no. Konne cubbo loosse dagate giddo balba' litannore reqecccissa kayinni techora leella hooggurono ciigitanni noo ilamara xagichoho. Kaphu taje qorranni yini kiiru hemebeelannohu, hemebeelsannohu, dagate giddo maaxamannohu, amma' nosi kulannohu, sirchunni fule gosate giddo maaxamanni daga hemebeelsannohu kaphunni hemebeelame hemebeelsannoho.

Goxichu hiikke adhannosi? Egenno noosikkire woraqatunni calla leellishe dagate owaante aara maranno woyte tii' u dixamasikka? Eecci hooloe! Tii' u hee' roommesiro adhino kaphu rosu taje!

Kaphu rosu taje amade addi addi mootimma loosi minnaranna hallanyoota uurrinshuware gaamante damooza ittanni keeshshitiho diru dirunni "Kaphu rosu taje qorranni" yinanni woyte "cancisha mooraanote injitanno" yinanninte gede mitte hemebeelame kalaqanteenna hakkonne barra sa'a hasidhanno. Insa kaphu tajenni dirunni diro loossanni sa' anno woyte jawa ilama reyitannotanna duqultannota huwata ilama gatisate. Kore reqecccisha kayinni qullaambete.

Sidaamu qoqqowira sai 2015 baajeettete dirinni assinoonni buuxonni 114 rosu tajubba kaphunnita ikkase buunxoonnita Qoqqowu Pabilik Serviisetenna Mannu Jiro Latishshi Biiru sooreessi kalaa Asaffi gurraachihu xawisononketi qaangannite. Tayixena yinannita odoonkenni shiqinsheemmoha ikkirono; kuri kaphaancho taje annuwira maqaafu adhini? yinannitino huluullissannote.

Birote sooreessi kalaa Asaffi Gurraachihu niro togo yannara uurrinshankera xawisino garinni; qoqqowoho gumulamihu 2015 M.D assinoonni buuxonni 88 rosu hattono 26 COC xaphoomunni 114 rosunna qajeelshu tajubba kaphunnita ikkitinotaati buunxoonnihu. Kuri aana adhinanni qaafu woxu hafanfarrenni calla ikkikkinni ilama shaate jaddonni ikka noose.

Rosu isilanchimma badhera goshooshatenni, rosate ajuuja noonsa qansootira hexxo mursiisatenni, halaalunni rose Digirena dipilooma amaddino qansootira loosu kaayyo ruukkisatenni sae owaatamaano tultaambetenna gawajjote reqecccissitino kaphu rosu taje techo gobbate jifo ikkite suffino.

Kaphu rosu taje tii'a kalaqinonsakkiri, "Tii'a kalaqinonsakkiri" yuummo! Sao! Kaalliqi tii'a kalaqensa hee'reenna godowaho hirantinnori mite mite kolleejuwa fa' nitinorinna ogeeyye rosinokki manchira Digire aa ganyete loosonsa assidhinori afanshu gede beekkanna dirra kiirant.

Digire Suuqete beenkanni shaqaxi gede ikkito.

kaphu tajenni hakime ikkinohu lubbo shaasi, kaphu rosu tajenni rosiisaancho ikkinohu ilama diqulse shaasinna kaphu oofate fajjo adhinohu qae keerunni iillishannoe yee kaameela giddino qansicha doogo gatisasi jaddono cubbono ikkinotaati

Bacu manni rosatenni roore hidhate dallaaloota wodhi. Dhagge ikkannoeri hakku kaphu rosu woraqatinni gaamaminohu huuccattote minira mare "Meexxooti, kaphitooti, soorritooti..." yaanni daga rosiisanna huwatate. Eecci; hooloe! Yitanno ama' ya!

Mite mite birotenni borrote mini geeshsha kaphu rosu tajenni kuttuwantinnori eelaanni kaphu taje abbitannore qorqorate ma afii noosiyya hige sammi yee la' anno. "kissootie dikiseemmohena" ikkanno coy. Giwe kisiho fojosi fultanno daafira mimmito amadante bale e' annoyya. Mitootu waajjishiishshanni heedhanno. Mayi xaadie lawi' ne; barru baala "Awalle/barru hoshsho" malaatisie yaanni gadachanno ogeessi. Kuni ogeessi massagaanchisita fojo afino. Hattenne fojo kulanniwe diro wo'ma waajjishiishshanni hee' ranno. Togoori hemebeelame hemebeelsate, cancanamme cancishate. Konne assoote kayinni hige higannokki gede assate murci' ra hasiissanno.

Wodancha hasiissannori mootimmatenna dagate birra seerimale itasi calla ikkikkinni; kaphu tajenni hakime ikkinohu lubbo shaasi, kaphu rosu tajenni rosiisaancho ikkinohu ilama diqulse shaasinna kaphu oofate fajjo adhinohu qae keerunni iillishannoe yee kaameela giddino qansicha doogo gatisasi jaddono cubbono ikkinotaati.

Kaphu rosu tajenni Yooaancha ikkinohu halaale gorse, jaddaaleessa keeraancho assatenni ku' laato shiqishi' rinoha keeraancho qorichishanno. Tii' u dinosiyya! Rose dafurena dafu Digire adhoommoro halaalu leellannosinkanni. Kuni gobba hemebeelsanno amaaleetina kaphu taje buqqinse halaalaancho kaanso! Konnira kayinni mootimma calla ikkikkinni mittu mittinke yawonke fullo.

Konnira mite mite maatenno beeqqaano ikkitanno. saadansa hirte kaphunni abbi' rino digirera birra baattannonna ji' litanno.

Mootimma qaafu adha hanaffinoti naandannite. Hananfoonni kaphu rosu taje buuxo gufisate wo' naaltannori handaaru handaarunkunni afantanno. Kaphu taje uyitanno kolleejubanna loosisidhu bissara buunxe anfi bikkini qaafu adhine dagate gawajjantu bikkini harafa mootimma jawiidi dinyi loosu ikko! Kaphu difooliishsi' ranno difooliishsiishanno. Jajjaranna amandannisina wodanchine harunsino!

Bakkalcho

Bocaasa 10, 2013 M.D Xintami

Itophiyu Pireesete Uurrinshi Qara

Loosu Gumulsiisaancho

Bilbilu Kiiru - 011-126-42-22

Imeele- epa@press.et

Qara Qixxeessaancho

Yaareed Geetaachew

Teeso

Sinu/quchuma - Yekka

Worada -

Minu Kiiru -

Imeele - yaredoyaredozen2@gmail.com

Bilbilu Kiiru - 011-1-57-25-25

Dikkote Latishshinna Egeniishshu

Imeele - epapromotion@press.et

Bilbilu Kiiru - 011-1264341

Faakise - 011-8111315

Qixxeessaano

Amsaal Felleqe

Qiddist Gezzaheny

Abbebech Maatewoos

Egeniishsha haa'nanni kiffle

Bilbilu Kiiru - 011-156-98-73

Faakise - 011-1265812

Egeniishsha hirate qineessanniwa

Bilbilu Kiiru - 011-1-26-43-39

Websayt: www.press.et

Fb/ /Ethiopian Press Agency/

Sidaamu Afo

“Woloottu gobbuwa miinja irki’ne hee’rate laooshshe hiiqqine meessaneete dandaate sharramanna gobba galle loosa hasiissanno”

Pirofeeser Beyyene Pheexiroos
Itophiyu Sooshaale Di/Paarte Murricha

Amsaalu Felleqe

Itophiyu Baaru furcho heedhasera hasiissanno. 120 miliyoone daga nooseta hendanni; kayinnilla Baaru furcho dinose. Kunira, haammata daga noose gobba qansootu hasatto wonshate ragaanni xaaddanno mitiimmuware leodtenni wole hekko kalaqannoho. Konnira, Baaru furcho hajo xaa yannara hajo la’annonsarinna wo’ manti Itophiyu daga torbitanno hajo ikkitino. Hasaawunnino sae gobba Baaru furcho afi’rate dipilomaasenna keeru doogonni xiiwo kalaqate widira hadhanni afantanno.

Tenne hajo laise tenne lamala wosincho gafinkenni Itophiyu Sooshaale Dimokiraase paarte murrichanna Itophiyu poolisete xiiinxallo qara dayrektericha ikkinohu Pirofeeser Beyyene Pheexiroosi ledo qixxaawote kifilenke keeshsho assitino. Dancha nabbawate yanna!

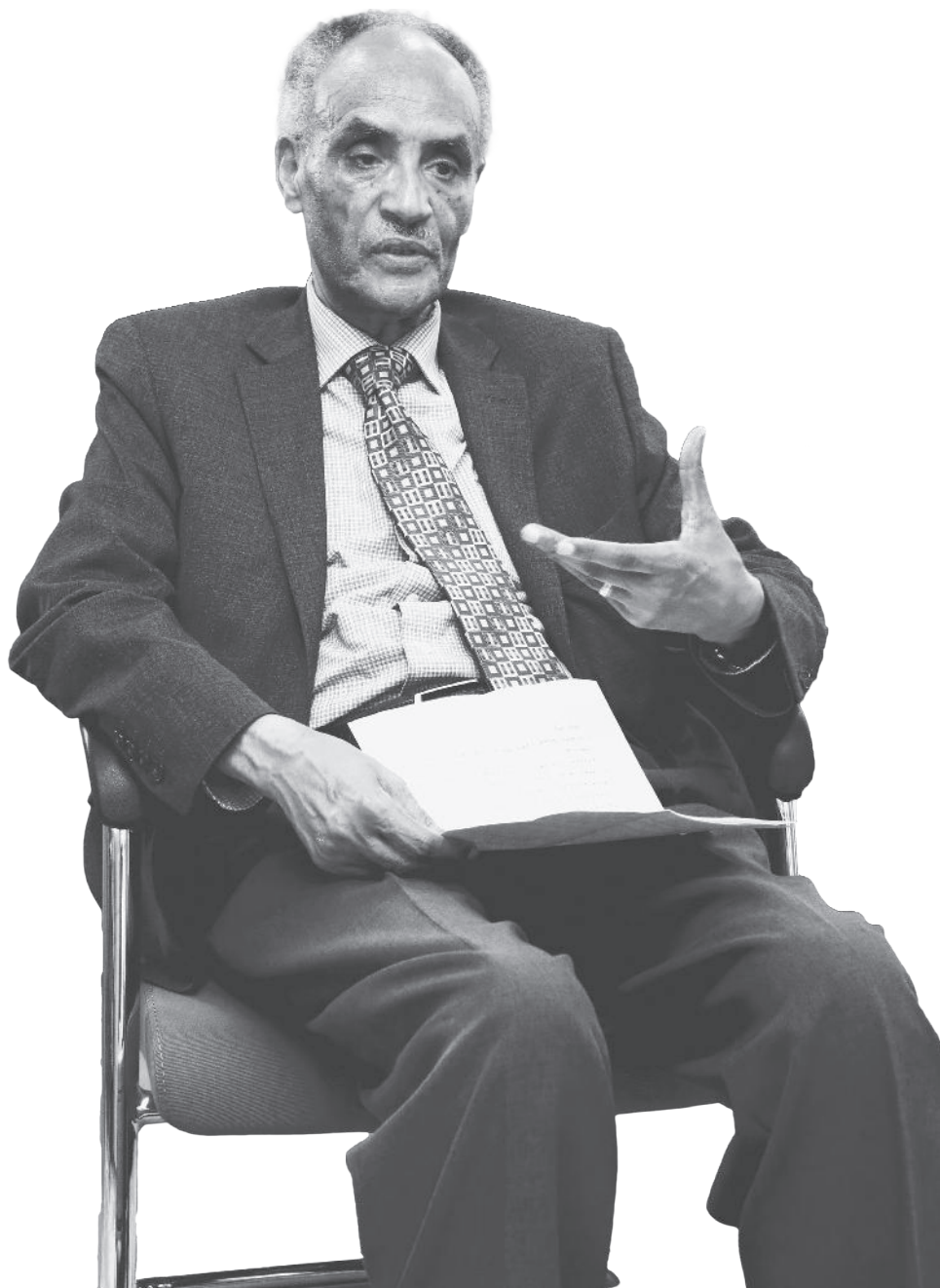
Bakkalcho:- Itophiyu jawa gobba ikkiturono umisehu Baaru furcho dinose; Baaru furcho hoogase iillishshanno gawajjo maati yaatto?

Pirofeeser Beyyene:- Itophiyu Baaru furcho hoogasenni miinju aana jawa hekko kalaqantanni keeshshitino. Xaa yannarano gobba Baaru furcho nookkiha keeshshitannoha ikkiro kalaqantanno hekko shotu garinni la’nannita dikkitanno. Jibuuti widoonni calla afi’nanniti Baaru furcho owaantenni Itophiyu hasatto wonsha didandiinanni. Konni kaiminni, Itophiyu miinji aana jawa gawajjooti iillitanni nooti.

Sa’u yannara Asebi furcho daafira hasaambanni woYTE “Keerenna Dimokiraase” yaannohunni Addis Ababu quchumi giddo Maaja 19/1983M.D harinsoonni chaarterete songo aana beeqqoommonkanni. Hattenne yannara Baaru furcho hajo mitticho bixxille gede kayinsoonninkanni. Hattenne yannara HWHT murricha ikkinohu kalaa Tewolde Woldemaariyami “Itophiya Baaru furcho hoogganno gede assa Itophiyu daga kokke cufate. Asebi furcho hajo garunni turbine gumullummokkinni Eertiru wolaphona yinanni hajo gara dikkitino” yaanni coyi’rinonkanni.

Kalaa Tewolde hattenne yannara Eertiru hajo lainohunni iillinoonni gumulo noohura baxxinohunni Asebi furcho lainohunni iillinoonni sumimme noohura hajote mayimma lainohunni songo affanno gede kalaa Melles Zeenaawino xa’minonkanni. Xa’mo shiqqinosihu Melles kayinni qolino dawaro; “Asebi furcho gutunni horoonsi’neemmo; latinseemmono yinoommo. Tini lame gobbuwa mereero ikkitanno sumimmeeti. Hakkiinni sainoha kayinni Itophiyu Asebi furcho aana konninni sa’ino qoosso noose yine heda ola hasidhannori hedooti.” Yiinonkanni. Hajote aana yanna adhine torbinannikki gedeno doogo cufinonkanni.

Bakkalcho:- Itophiyu Baaru furcho hooggunkunni sajjoo dirra gedensaanni wirro furcho afi’ra noose yaannohunni Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr)

hedonna kakkayishsha shiqishino; tenne hedo hiittoonni laitto?

Pirofeeser Beyyene:- Xaphoomu ministirchi tenne hedo kaysasi mittichu manchi woy massagaanchi gobbatenna dagate daafira la’annosi yawo lainohunni kaysino gede asse laemmo. Konni gobbaanni kayinni xaa yannara ka’inoti Baaru furcho hajo digaraho yitanni coyidhanno bissa hedonna harinsho digaraho. Itophiya massagate yawo xeertowa hee’ne coyi’nanni gede shota dikkitino. Miinja millisatenna lossate yine ha’nanni hee’noonni harinshono la’nanni hee’noommo. Xaphoomu ministirchi tenne yannara duucha doogganni hanafisiisanno loossa gummaamma ikkitanna la’nanni hee’noommo.

Konni duuchu giddoonni kayinni Baaru furchora kakkalleemmoru hurannokki bassaati. Faranjootu; “Noohericho baala mittu korojira wodhitooti” yitanno yaatto noonsa. Tini yaa lawishshaho, Jibuuti widoonni calla horonsi’nanna mittu qarri kalaqamiha ikkiro kalaqantara dandiitanno jiffa heda dandiinanni. Sa’u yannara HWHT qodhaano kayissino olira mootimma dawaro qolate harissino oli yannara gobbaydinni babbaxxino uduunni Itophiya eannokki gede wolootta gobbuwa mootimmuwa kalaqanni sa’ino hekko qaangannite.

Konnira, haammata miliyoonnanni kiiranni daga noose gobbara Baaru furcho hajo dunneessine agurrannita dikkitino. Mitte furcho widoonni calla hegerera horoonsi’neemmo yinanni addaxxa didandiinanni. Konni kaiminni, Xaphoomu ministirchi Itophiyu ledotenni Baaru furcho hasiissannose yitanno hedo kaysasi addintanni garaho.

Bakkalcho:- Babbaxxitino gobbuwa xeertotenni dagge Duumo Baari furcho horoonsidhanni Itophiyu Somaali-Laandi ledo Baaru furcho gutunni horoonsi’rate sumimmenni mitu mitu koffi yitannohu mayraati yite hedatto?

Pirofeeser Beyyene:-Koffi assannonsari Itophiyu buxicho gobbaatina maa abbitanno yitanno hedonniiti; minsheno noonsa. Konnira, Itophiyu woloottu gobbuwa uytannose su’minni fulte qoossosae agarsiisi’rate xiiwose kaajjishshe sufa noose. Togo yeemmo woYTE hajo gumulo afidhanno gede ola kaysa hasiissanno yaa ikkinokkita huwata hasiissanno. Woloottu gobbuwa miinji’ra irki’ne hee’rate laooshshe hiiqqine meessaneete dandaate sharramanna gobba galle loosa hasiissanno. Jibuuti Baaru furcho ledo amadisiisaminohunni xaa yannara mittu qarri hedeweelecho kalaqamiro xaadara dandaannore qaanganni bidhata hasiissanno.

Ninke sa’u sajjoo dirrara Baaru furcho hoonge keeshshinoommo. Ikkinohura, woloottu koffi yitinohura Baaru furcho afi’rate wole sajjoo dirra agadha dinonke. Mootimma dagatenna gobbate yawo noose.

Xaano ikkiro Itophiyu Afriku buudi qooxeessira wolootta gobbuwanni ledo heewinsannita dikkitino. Qacu gobbuwa duuchurinni roortannote. Ikkinohura, noo halaali qachu gobbuwa roortara dandiitanno yaannoha ikkikkinni roortanno gobba ikkase huwata hasiissanno.

Itophiyu Somaali Laandi ledo assitino sumimme wolootta gobbuwa horo kisannokkinna gutunni horaameeyye ikka dandiinannita dea dihasiissanno. Konninni sainohu kayinni tini gobba lophitannokki gede hasidhanno bissa laooshsheetilla.

Woluno seekkine huwata hasiissannohu Somaaliyuna Somaale Laandi mimmitu ledo sumuu yituro Itophiyu digibbanno. Itophiyu hasidhannohu halamme loosi’ratenna lophate. Kayinnilla, insa sumuu yite araaranta geeshsha Itophiyu sammi yite keeshsha dinose. Korkaatuno, xaa yannara latanna miinjuni lopho Itophiyaho lowontanni hasiissanno hajo ikkitinohura.

Somaaliyano ikkituro Itophiyu ledo jaaloomittese kaajjishi’ralla noose. Itophiyu Somaaliyu gobba daafira lowo waaga baattinota hawa dihasiissanno. Xaa geeshshano Itophiyu olanto Somaaliyu gobbara keere agarsiisate bobbakke jawa waaga baattanniiti afantannohu.

Ikkinohura, fajjonsa leellishshino gobbuwa ledo danchu xaadooshshinna uyne adhate harinshonni gutunni horoonsi’ra dandiineemmo. Tini kayinni kalqoomu wodho garinni loonsanni hayyooti. Konni garinni la’ a hasiissanna koffi yitanni kawanna ka’ a hajo hunate ga’nantannori ikkito digaraho.

Bakkalcho:- Gibitse lede mite woloottano mite mite gobbuwa Baaru furcho sumimme harunse Somaaliya irkissannohu korkaatu maati yaatto? Itophiyu aana abbitanno xiiwo heedhannoni?

Pirofeeser Beyyene:- Gibitse amaddino hedo Itophiyu horonsidhannore baalankare diigate. Bayiriidi Abbayi kofatto ijaarshi loosinni hanafe gantanni keeshshitino gano anfoonnite. Kofattote ijaarshi ledo amadisiisaminohunni Gibitsete gano kaa’late Ameeriku assitinose irko calla luphiimate. Itophiyu kofattote ijaarsha harissannokki gede babbaxxitino doogganni hekko kalaqate wo’naaltanni keeshshitino.

Somaale Laandi ledo assinoonni sumimme haaroo’mate kofatto ledo heewinsiro shotareetilla. Itophiyu Somaali Laandi ledo assitino sumimmenni Ameerikuno horoonsi’rannolla. Korkaatuno, Itophiyu Somaali Laandi qooxeessira kaajjado olanto heedhusero qooxeessu keere agarsiisate ragaanni qeechise luphiima ikkanno.

Wosincho

“Woloottu gobbuwa miinja...”

Qoola 5

Somaaliyu kayinni qooxeessu ga’labbo agarsiisate dhuki dinose. Somaaliyu mootimma olanto heedheennase woy Baaru wolqa heedheennase hakka geeshshi irko assitara didandiitanno. Somaaliyu Baaru aana assinanni millimmora irko aa dandiitannokki gobbaati.

Itophiyu kayinni hakko qooxeessira Baaru olantose wodhituro qooxeessu ga’labbo garunni agarsiisa dandiitanno. Hattenne irko lophitino gobbuwano hasidhanno. Lophitino gobbuwa kalqoomu daddalinsa suwinoha ikkanno gede Itophiyu hakko qooxeessira olanto heedhanno base heedhasera hasidhanno.

Ikkinohura, Somaaliyu wolambinati ayirro yito ikkinnina hakkiinni sa’e kayinni Itophiyu su’ma hunate assitino irko assitanno millimmo diheedhanno. Somaaliyu utuwimma ayirrito yaansano dipilomaasete harinsho ikkitinohuranna yaa noonsa daafira ikkinnina; Itophiya bushiishate dikkinno.

Adda coyi’rate kuri gobbuwa Somaaliyu mootimmani afidhannori mitturino dino. Somaaliyaho lowo fulo assitanno ikkinnina horonsa buuxisiisidhannori nookkita seekkita affino. Ameerikuno cancishaancho Al-Shabaabi qanseemmo yitanni diru du’ma fushshitanno jiro shotu garinni la’nannita dikkitino. Ameeriku Jibuuti afamanno olanto heedhanno basesenni ka’anni Al-Shabaabi qasate assitanno wo’naalshinni lowonta kisaarino. Itophiyu hakko qooxeessira olantote base heedhoommesero kayinni lowo garinni kaa’litannoseta affino. Konnira, Gibtsete canci rosaminoha ikkinohura Itophiya loosisenna harinshosenni duumbara qolannoseha dikkinno.

Bakkalcho:- Itophiyu xaa geeshsha amaddinoti dipilomaasete harinsho Baaru furcho afi’nanni gede mageeshsha kaa’litanno yaatto?

Pirofeeser Beyyene:- Itophiyu dipilomaasete harinshonni Somaali Laandi ledo harissino sumimme lainohunni hedewelcho gumultinote yee dihedeeemmo. Hattenne sumimme assate gura qiniite la’e masaalte harinsho baala la’e ikkinota dihuluullameemmo. Xaa yannara Somaaliyu utuwimma ayirrito yitanni afantanno bissa baalanti hajo seekkita affinotaati mashalaqqe nooehu. Mootimma tini hajo mageeshsha harissanotero hiincitukkinni sammi yite anga wodhitannoha dilawanoe.

Dipilomaasete harinshono Itophiyaho haaro coye dikkitanno. Itophiyu dipilomaasete dhaggenni seeda dirra kiirsiisnina ikkasenni mootimmano sumimme assitu yannara hedewelcho dikkinno. Mitu mitu yitanno gede mixidhukkinninna dagate ajanda soorriisate yite hajo dihanaffino. Itophiyu Arawete Emireetooti ledo keeshshino xaadooshshi noose gobbaati. Wolootta gobbuwa ledono hattonni.

Itophiyu harinshose baalanti seekkita huwattanniiti. Qorophotenniiti sumimmo harissinohu. Dipilomaasete harinshono ninkera wosi’nitinota dikkitino. Ikkinohura, harinsho baalanti dipilomaasete doogo harunsitinota ikkitinohura Baaru furcho afi’rate xa’mo dawaro afidhanno gede kaa’litannose yee ammaneeemmo.

Bakkalcho:- Itophiyu Baaru furcho afi’rate assitino sumimme irkissannokki qansooti hedo hiittonni laito?

Pirofeeser Beyyene:- Ane hedo garinni kuri bissa Itophiyu lossitinoreenna rosiissinonsareeti. Baxxinohunnino ikkaddaho ninke yite Itophiyunni fulte wolootta gobbuwara heedhannoreeti. Babbaxxitino rosu handaarrannino ogimmansa lossidhino fullahaanooti. Seeru ogimmanni, miinju ogimmanni, poletiku handaarinnino egenno noonsareeti. Maala’lisannori kayinni Itophiyu noose boode jironni rosiisseenna xa noo deerrira iillitino qansoota ikkansaa.

Ani poletiku heeshsho’yanni laoommori lowontanni irkissinonke bissa nootaati. Baxxinohunni, Balaxaanchu Haylesillaase gashshooti yannara; gedensaannino Dargete gashshooti uwa noosi yaannohunni ledonke uurrinno mannootino noonkanni. Kuri mannooti Itophiyu malaatissino sumimme gibbannota hedo kayissanna macciisheemmo. Manchi beetti danchumma heda danda hoogiro hige maassinanni.

Danchumma heda dandaate qarrantinohu miteekke tini sumimme insa fajjonni calla ikkitara hasidhanno daafira lawannoe. Tini bunshete hedonna harinshooti. Keeraancho hedo dilabannoe. Biilloonye ayino amado Itophiyu kayinni Baaru furcho heedhasera hasiisanno yaannohunni assinani wo’naalsha effi’ne giwa keeraancho manchiwiinni agarranni hedo dikkitino.

Xaa yannara gobba gashshitanni noo bissa hegerera biilloonyu aana keeshshitannore dikkitino. Manchi beetti baattote aana hee’rannohu bikkamino diri noosi. Heeranno dirisi bikkaminote gede biilloonyu aana keeshshanno yannano bikkantinote. Albaanni sa’u gashshootubanni Nugussatenni hanafe wolqanna egennonsa fajjitu garinni Baaru furcho hajo daafira heddanni keeshshisitino. Konninni, jawa waaga baattinori no.

Albaanni Xaaliyaanunna wolootta gobbuwano Yowolonsa uurrisee Beenzile wodhitannowa shiima baycho fajjineemmonsaa gede jaaloommittetenni xa’miteenna fajjininsa gedensaanni suutunni kayinni base hala’lishidhanni hadhinoti qaangannite. Jibuuti widoonnino noo akatino konneeti. Jibuuti widoonnino Atse Miniliki yannara Faransayete mootimmaro horoonsidhe yine agurroonni baychooti. Gedensaanni yanna iillitanno woyte qollanni baycho ikkinotaati kullannihu.

Jibuuti mootimma ikkita umose dandiitino Dargete yannaraati. Kuni kayinni Faransayete mootimma Jibuuti agurte fulteenaa Jibuuti mootimma ikkitinohu muli yanna gidooti. Mereeronko Faransaye agurte fultu yannara Asebi furcho qooxeessira noori Itophiyu olanto Jibuuti geeshsha marte base amaddinokkanni. Ikkollana, hattenne yannara Itophiyu mootimma massagaancho ikkinohu Koloneel Mengistu Haylemaariyami “Agurtine fulle” yee uyno hajajonniiti agurte fulate gadachantinohu. Hattenne yannara Jibuuti mootimma yinanniri dinoonkanni. Koloneelichuno hattene yannara hajajo uynohu Eertiru hettisamaano ledo sumuu yaa hoogate kaiminni ikkana; olanti hakkiichira martanno gede hedatenniiti lawannoe. Jibuutino mootimma ikkitinohu hakkonni gedensaanniiti.

Konnira, xaa yannara Itophiyu assitino sumimme gibbano bissa mittoreno gobbate horora kaa’litannore dikkitino. Dagoomitte mashalaqqe fincitanni barru hurbaatensa hasidhannoreeti. Dagoomitte mashalaqqenni

Mootimma kaajjishanna kalqoomu deerrinnino Itophiyu ayimma leellishate hattono kaajjado massago aate jawa dhuka, egenno, hayyonna ikkadimma heedhara hasiisanno ikkinnina halchinoonni daafira gobba digashshinanni

fincitanno sokkanni heeshshonsa massagganno bissaati. Assootinsa baalu bunshenniha ikkino daafira gobbansara danchumma heddanno yine agara dihasiisanno. Itophiyu mixo aanano mitte soorrono abba dandiitannokkire ikkitinohura insa hedote giddo worano dihasiisanno. Xaphi assine la’nanni woyte gobbate horo effidhe gibbara dandiitanno ikkinnina wole hekkoo kalqannore dikkitino.

Ikkinohura, Baaru furcho lainohunni cancitanno bissa noowa heedhe cancitona; Itophiyu kayinni amaddino loosonna mixose kaajjishshe harisa noose.

Aantanno ilamara ge’innona bidhatto noosekki gobba ragisate amandoonni mixo garunni gumulate kaajjine loosate. Dagoomitte mashalaqqenni bunshete hedonsa wortanni millissanno bissanni gufidhannoti Itophiyu lopho dino; kuri bissa assootinni bidhatano dihasiisanno.

Bakkalcho:- Itophiyu Baaru furcho afi’rate sumimme assase baxinohunni Soojaati Afriki qooxeessi xaadooshshinna lophora hiittoo qeechi noosi yite hedatto?

Pirofeeser Beyyene:- Itophiyu miinjinni ikko olu wolqanni dhuku nooseta ikka qooxeessu ga’labbo ge’anno gede jawa qeecha afidhino. Xaa geeshshano buxicho gobbaati yinirono qooxeessu keerenaa ga’labbo agarsiisate ragaanni luphiima qeecha fultanni afantanno.

Itophiya diinu gede assite la’annoti Somaaliyu mootimma mamooto galattannosero kayinni diafoommo ikkinnina Itophiya kassassanna la’aa lowontanni saalfachishshanno. Albihi Xaphoomu ministirchi Melles Zeenaawi mitte yannara Somaaliyu keere agarsiisate Itophiyu olanto eessinammoraati yee coyi’ri yannara ani paarlaamu miilaatinkanni. Hattenne yannara Itophiyu olanto Somaaliya

e’oonke; korqaatuno, Somaaliyu daga ledo giwansiisannonkena yaannohunni duu’ne torbinoommo. Ikkollana, olanto e’ona yeenna ninketi olanto Somaaliya e’e Moqaadisho quchuma wolassitino. Itophiyu kaajjado gobbaati. Albillichono kaajjillisenaa dhikise roorenkanni bowiranno gede Baaru furcho hasiisannose.

Wodiidi Sudaane wolaphitu yannara Itophiyu olanto keere agarsiisate irko assatenniiti mootimma ikkitanno gede assitino. Itophiyu qansooti Ruwaandu geeshsha keere agarsiisate sokko adhite hadhinoreeti. Itophiyu kaajjado gobba ikka qooxeessu gobbuwannino sainoha ikkasi kalqe seekkita affino hajooti. Itophiyu roorenkanni dhukase lossidhuro Afriki qooxeessi gobbuwa keerinna hobbaati agaramanno gede jawa horo noosi. Xaa geeshsha noo harinshonni Itophiyu mootimma mittu widra mallaadde gobbuwate aana iillishshino huno dino. Haaruudde mootimmuwa tantanantanno yannara gobba gawajjantannokkinna dagate aana hekkoo kalaqantannokki gede irko assate gobbaanni iillishshino gawajjo dino.

Bakkalcho:- Baaru furcho ledo amadiisaa saysate hasi’ratto sokka noohero

Pirofeeser Beyyene:- Itophiyaho xaa yannara bacca giddoydi qarrubba nooti anfoonnite. Lawishshaho, Oromiyunna Amaaru qoqqowubbara kalaqantino qarubba kaysa dandiinanni. Sammi yite halchitino daafira mootimma diigantanno gede hasidhanno bissa no. Mootimma diiganteenna basete maa wortara hasidhannoro dianfoonni. Mootimma kaajjishanna kalqoomu deerrinnino Itophiyu ayimma leellishate hattono kaajjado massago aate jawa dhuka, egenno, hayyonna ikkadimma heedhara hasiisanno ikkinnina halchinoonni daafira gobba digashshinanni. Gobba gashshinannihu wolqatennino dikkinno. Massagganni noo bissa su’ma hunate korqaatta hansanni hee’ra noose tiro maatiro dileellannoe.

Itophiyu daga wo’manti cincatenni gobba loossanna hegersate sharrama hasiisanno. Itophiyu noo deeri woffi yiinoha assine la’ano dihasiisanno. Kalaqantino qarrubba tirantannokkihu gede assine hedano dieltanno. Hiittenne yannarano qarrubba heedhanno; qarrubba kayinni tirantannoti yanna no.

Duuchankare tunsicho assine la’aa dinonke. Albillichon dancha hexxonaa xawaabbu nootano seedinse la’aa hasiisanno; hexxo assi’ra danchate. Ku’u ko’oyi su’ma hunate dodanshono Itophiyimma sirnya ikkitinokkihura daganna gobba gawajjitanno. Xonanshonna mimmito xiiwano dihasiisannote.

Mootimma daga gawajjite uurrinota dikkitino. Gobbate keere agarsiisate adhitanno qaafonni gaamotenni ikkine su’ma hunate harinsho digaraho. Baxxinohunni, egennaammaho ninke yite heddanno bissa gobbate hajo daafira seekkita huwata noonsa. Gobba agaranna hegersa hasiisanno. gobbanke kaajjadonna kalaqamu jironnino duree’mitinota ikkitinohura jirose horoonsi’ne lophate jawaata hasiisanno. Konnira, Baaru furcho afi’rateno ikko wolootta handaarranni gutunni lophate mittimatenni loosa noonke.

Bakkalcho:- Ledonke keeshsho assite hala’lado xawishsha oottonke daafira qixaawote kifile su’minni galanteemmo.

Pirofeeser Beyyene:- Anino galateemmo.

“Gutu dhaggenni sumuu assanno buusinni daganke mittimma buuxissanno loossa loosantanno”

Abbebech Maatewoos

Addis Ababa:- Kinchunninna simintotenni loonsanni buusinni calla ikkikkinni gutu dhaggenni sumuu assanno buusinni daganke mittimma buuxinseemmo yiino; Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr.).

Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr.) Abbay xashshi aana ijaaroonni buusa tenne lamala giddo maassiise looso hanafisiisino.

Xaphoomu ministirchi tenne yannara assino hasaawinni; ninke lame buusa ijaara hasi'neemmo; daganke mittimma buuxinseemmo yineemmohu kinchunninna simintotenni loonsanni buusinni calla ikkikkinni gutu dhaggenni sumuu assanno mittimma buusinni ledoonti yiino.

Buusu dagate mereero noo xaadooshshse kaajjishatenna daddalu injo halashshate luphiima horo noosiho yiino.

“Itophiyaho hattono Amaaru dagara injaannaha, Bahir Daareteno biinfilte ikkannaha jawa looso gutunni maassiisate dandiinoommo” yaanniiti coyi'rinohu.

Dagate mereero noo hasiissannokki dhagge korkaatinni lollongitanni noo mittimma kaajjishshara dandiitanno gutu dhaggenni

sumuu assanno buusa ijaara hasi'neemmo yiino. Biifadonna jawiidi buusi ayimmanke, hasattonke, halchonke leellishanno yaanni xawisino.

Wirro wirro hige Itophiyaho Jireenya halchineemmo yinanna hasaawanke huwattinokki mannooti konni buusinni Jireenyu yaa mayyaatero huwattanno gede hasi'neemmo yiino.

Jireenyu techora ikkikkinni ilamate loosannaha, Itophiyu bikkinni jawa asse loosannaha, dagate e”anno qaalenna loosunni hanafisiisinoha jefisiisatenni buuxisannohono yiino.

Amaaru daga dhaggese bikkinni umose latisse, umose woyyeessite qarru giddonni fultanno gede halama hasiissannotano huwachishino. Ninke tenne jawa dagara noonke halchonna hasatto mittimmase, keere agarte, latishshase buuxa dandiitanno gedeti yiino.

Dubbu giddo afantanno roduuwinkera woshshatto shiqishammonsara hasireemmo yiinohu Xaphoomu ministirchi techo Amaaru massagaancho afi'riino; Aregga Kebbedeha lawino ammanamino jawaata massagaancho afidhino, ani Amaaraho, Amaaraho uurreemmo yaannohu, Amaaru horo kisama dinose yaannohu ge”e wodanchatenni daganna

-Xaphoomu ministirchi Abiy Ahimed (Dr.)

qoqqowosi kaa'la dandaanno looso loosa dandaanno yiino.

Dubbu giddo afantanno roduuwira mimmito shaa ikkitonke; bunshe ikkitonke Itophiyu daga taalo ayirrissannokki harinsho horo uytannonnekkihura amme qoqqowi'nera higge; qoqqowo'ne latisse; keere'ne agarre yaanni woshshatto shiqishino.

Hatto assitinanni woyte ninkeno wo'mu wodaninni qoti'nera uurrine ledo'ne loonseemmo. Hasiissannokki coyinni mimmito shaa ikkitino yaammo'nera hasireemmo yiino.

Itophiyu jawa gobbaati; bacu dani kippo giddo keeshshatino; xa hasiissannoketi wolapho, rodiimmanna ayirrisama hattono taalo qansicha ikkine Itophiya wo'naalshunni ijaara ikkinohura tenne bayira gobba ayirrinnyese agarre ooonkera tareessa dandiineemmo gede qotinkera uurrinanni gede Amaaru dagaranna mootimmate maganye yaa hasireemmo yiino.

Bahir Daarete quchumi gashshooti massagaano sa”annokki sumuda wortanno gede maganye yiino. Itophiyahu injanno buusa biifadu quchumira wora dandiitino ogeeyyerranna massagaanoteno galata shiqishino.

Afrikaho heewisamaancho anfanisekki Gorgoru pirojekitera lame barrubba

sayisinota kayisinohu Xaphoomu ministirchi; Gorgoru gedeeha kaajjado, biifadonna lowontanni maala'lisanno looso xaa geeshsha dila'noommo yiino.

Gorgoru pirojekite la'anno gedenna agartanno gede maganye yiino. Bacu hananfeemmohunna jeefinseemmo loosi noonke yiinohu Xaphoomu ministirchi; daga mootimmate qotira uurrute kaa'litanno gedeno woshshatto shiqishino.

Xaphoomu ministirchi Co'itte Itophiya co'icha quchuma kalaqate mittu barrinni 50 miliyoone birre gamba assate loosanni noo loosinni baalunku beeqqanno gede woshshatto shiqishino.

Amadisiisaminohunni sa'u lamala giddo Xaphoomu ministirchi Abiy; Gadunniha addiha miinju zoone ijaarsha Oromiyu qoqqowiranna CCECC mereero assinoonni Gadu miinju zoonera Lumenniha daddalu qasiiso latisate loosira sumiimmete amuraate hanafisiisino.

Xaphoomu ministirchi amuraatu aana xawisino garinni; sa'u boode dirra giddo Itophiyahu gibirinnu handaarinni soorro abbate loonsanni keeshshinoonni. Gibirinnu handaarinni afi'noonni soorro Industiretennino sufisa hasiissanno yiino.

Hawaasi Yuniversite ...

Hawaasi Yuniversite Rifeeraale Hospitaalenna xaginaatu Kolleeje qaru Dayirikitere (Halamaanchu pirofeeser) Alemu Xa'miso Itophiyu piresete uurrinshara xawisino garinni; Yuniversite muli yanna giddo reeshshanna hadhaawate ledo amadisiisantino buuxo assa hanaffanno.

Reeshshunna hadhaawate ledo amadisiisaminohunni assinanni buuxo seeru ledo xaaddannota ikkasenni; konni albaanni qooxeessaho uynanni owaante nookkihura Addis Ababa sonkanni buuxo assinanni keeshshinoonni kulinohu qaru Dayirikiterichi; xaa yannara buuxote mereersha ijaarreena muli yanna giddo owaante aa hanaffanno yiino.

Sa'u muli yanna giddo Kaanserete caangu xaginaati owanteno hananfoonnita qummeesse; xaa yannara lowontanni hala'litanni dagginore mundeete xiiwo, sukkaarena kaansere labbino taraabbannokki dhibbuwa daganke gawajjitanni afantannota coyi'riino.

Baxxinohunni, caangu xaginaati owaante Hararete, Addis Ababahonna Jimmaho calla uynanni keeshshinoonniha ikkana; Hawaasi Yuniversite tenne owaante hanafase haammata qooxeessu daga xeertidhe hadhukkinni horoonsidhanno gede kaayyo kalaqqinota Alemu Xa'miso (Ha/pro) buuxisino.

Caangu xaginaati owaante wirro wirro hige uynanniha ikkasinni; owaante hasidhannori duucha yannara hodhitanni woxensanna yannansa gudatennino sae jawa gede gawajjantanni keeshshinota kayse; xa kayinni Hawaasa qansoonniti caangu maashine owaante hasidhannori xaadannonsa qarra gatissannota ikkase buuxisino.

Hawaasi Yuniversite Rifeeraale Ispeshaalayizde Hospitaale caangu xaginaati mereersha calla ikkikkinni umosi dandiinoha kaanserete mereersha uurrisa dandiitinoha ikkana; addi addi kaanserete

dhibbi xaginaati owaante mereershanu muli yanna giddo maassiiseenna owaante aa hanaffanno yiino.

Kaanserete dhibbi xaginaati mereershi owaante aa hanafinkunni sase dirra kiirsiisinoha ikkana; xaa yannara kayinni handaarunni uynannita wo'ma owaante anno gede assinoonni kulino.

Hawaasi Yuniversite xaginaatu kolleeje xaa yannara xaginaatu owaante isilanchimma buuxisiisatenni, owaante hasidhannori tootayyo gatisa hattono Fayyimmate ministere wortino raga garinni albaanni uynanni keeshshinoonni handaaruu owaante woyyeessatenni dagoomu guuta ikkinoha handaaruu owaante afi'ranne gede loossanni afantannota xawisino.

Wole widoonnino, tiuu xaginaate lede woloottano haaruudde pirogiraamma hanafisiisate illachinshe loonsanni hee'noonnita kulinohu halamaanchu pirofeeser Alemu; ikkollana, hasi'noonni yanna giddo hanafisiisate kayinni bayichu ruukkamme xaaddinota qummeessino.

Darre gowate owaantennino mitte yannanni 18 xagisi'raanora owaante aate dandiisiisanno mereersha ijaaranni hee'noonnita egeensiisino.

Hawaasi Yuniversite Ispeshaalayizde Rifeeraale Hospitaale konni albaanni 6 miliyoone owaatamaanora calla yine ijaaroonniti; xaa yannara kayinni 18 miliyoone ale dagara owaante uytannoha ikkasinni albaanni uynanni keeshshinoonni owaantenna haaruudde pirogiraamma hanafisiisiro halashshate baychu ruukkamme xaaddinota kule; xaaddino qarruba tiratenni dagoomaha isilanchu fayyimmate owaante aate jawa illacha tunge loonsanni hee'noonnita huwachishe muli barra Reeshshunna hadhaawate buuxo owaante assa hananfannita buuxisino.

Tayxe rosu dirinni qoqqowoho 11 kumi ali rosiisaanonna rosu mini massagaano ikkadimma keeno fonqolo adhitino

Qiddist Gezzaheny

Addis ababa:- Rosu isilanchimma buuxisiisate rosiisaanote dhukanna ikkadimma kaajjisha balaxo uynanni hajo ikkase Sidaamu qoqqowu Rosu Biiru egeensiisu.

Konnirano seedanna harancho yanna qajeelsha aanna rosiisaano rosu deerransa woyyeessidhanno hayyo kalaqa hasiissannota Biiru huwachishshino.

Qoqqowu Rosu Biiru Layinki Sooreessinna Rosiisaanotenna rosu mini massagooshshi handaari Sooreessi kalaa Teklu Adula Itophiyu piresete uurrinsha ledo bilblunni assino hasaawinni; qoqqowoho sa'u lamalara 11 kumi ali rosiisaanonna rosu mini massagaano ikkadimma keeno fonqolo adhitinnota egeensiisino.

Gobbate gede rosiisaanote ikkadimma buuxo fonqolo 2005MD hananfe uynanni keeshshinoonniha ikkasi ledo amadisiisame Sidaamu qoqqowirano hantenne yannanni hananfe fonqolo uynanni keeshshinoonni yiinohu handaaruu sooreessi; qoqqowoho 2005M.D kayse 2014 M.D geeshsha 12 kume ikkitanno rosiisaanonna rosu mini murrooti fonqolo adhitinota mashalaqqe leellishshanno.

Konninnino dayino gumi ajinoho; xibbuunni 2.5% ikkitannori kirotenni 313 ogeeyye calla ikkadda ikkate afantino. Kunino aantete seedanna harancho yanna qajeelshinni rosiisaanotenna rosu mini murrooti ledo amadisiisaminohunni loosama hasiissannohu jawu loosi hee'raasi leellishshanno.

Konnira qoqqowu garinnino ogimmansanna dhukansa lossi'ra dandiitanno hayyo aana loonsanni hee'noonnita Sooreessu xawisino.

Kalaa Teklu xawishshi garinni; tayxe fonqolantinnokkinna fonqolo sa'inokki ogeeyye lainohunni, rosu ministere mixo garinni qajeelsha adhitanno gedenna rosu deerransa woyyeessidhanno gede assinanni hee'noonnita qummeessino.

Tayxe diro baxxino garinni hawadi yannara mittu rosiisaanchi 120 sa”aate qajeelsha adha noosi yine gobbate gede mixo amandoonniha ikkana; Sidaamu qoqqowirano iillannokke qoodi garinni qajeelsha aate agadhinanni hee'noommo. Ledoteno, rosiisaano noonsa ogimma woyyeessira dandiitanno garinni rosu minnara mojule qixxeessine rosiisaanonno fonqensa kee'nitanni hadhanno amanyoote qixxeessinanni hee'noonni yiino.

Togo assineennano soorro daggannokkihanna rosiisaano fonqolanteenna guminsa woffi yaannoha ikkiro rosu ministere wortanno faasho garinni rosiisaano qaafa adhinanni hayyo harunsinannita qummeessino.

Tayxe fonqolantino rosiisaanonna rosu mini massagaano fonqolo guma 80%ni la'nanniha ikkana; 62.5% na ale abbitino rosiisaano aantino doychora sa'anno; aanteteno gattinota 20% loosinsa aana noonsa ikkadimma jeefisate dhuki ledo amadisiisame hee'rannonsa gumi ledo xaphi yee 70% na ale ikkiro ikkadimma buuxo tajete woraqata uynanninsata lede buuxisino.

“Sa'u tonne aganna giddo...”

maassantino wedellira qajeelshano uytino. Qajeelshu wedellunniha eewaancho laooshse jawaachishate illachishinoha ikkasi xawissinoti Sooreette; labbino loossa diru dirunnino suffanno yitino.

Hawaasi quchumi kantiiwi Kalaa Mekuriya Mershaye isi widoonni; gibirinnunni, manaadda

Industirranna konistiraakishiinete handaarinni looso kalaqa dandiitanno wedelli kiiru lossate mootimma gobbate deerrinni “Start App” jawaashishatenni looso kalaqanna gobbate lophora qeechansa fultanno loosu kalaqaano irkisatenni gobbayidinni dagganno laalchubba gobbate giddo laalchubbanni riqiwate illacha uyte loossanni no yiino.

“Daramme waaga baatantenni gobbankera loonse lophate waaga baata woyyitanno”

Kalaa Abrihaam Gemu

Qiddist Gezzaheny

Kalaa Abrahaam Gemu yaamamanno. Ilame lophinohu techoo woshshatto garinni Mereerimu Itophiyi qoqqowi Kambaatu Zoone Shinshicho yinanni quchumiraati. Umi diriminni hanafe rososi harunsinohuno hakkonni ilame lophino quchumi giddo afantanno rosi minnaraati. Gibrinnunni massagantanno maateni fulinohu techoonkehu seyoote wosinchi; hatte yannara lame lophinoti annisi qa”e quchuma halashshate yineenna irshu baatto gattukkinni quchumu amado giddora e”asenni wo”ma maate qaensanna jajjansa hoogge mullawa ubbanno. Tenne yannara dode duuwinokkihu qaaqqu Abrahaami maate kaa”late hedatenni anjesinni Koatte/Caamma/ feyaate looso hanafinota kayisanno.

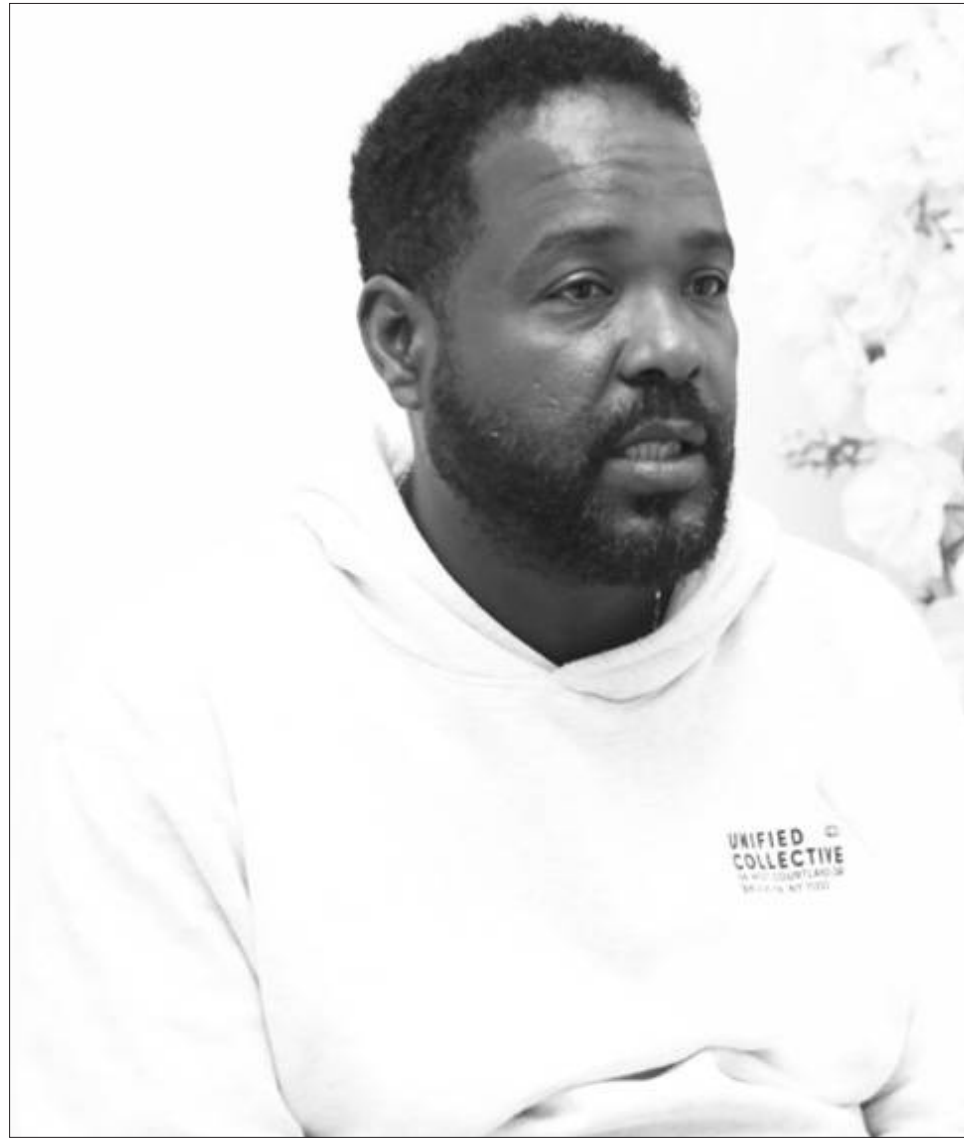
Koatte feyaanni afi”ranno e”onni maatesi kaa”lanni qoteho rososino harunsate wo”naalirono lowontannid ixiiwino . Konni garinni hee”reenna 1991 M.D “World Vision Ethiopia” yinanniti mootimmanita ikkitinokki uurrinsha hatte yannara qooxeessaho afantannore Koatte feyaate ogimma noonsa wedella gamba assite Koattenna gogu laalchi aana qajeelsha uyitara hasidhanno. Wedellichu Abrihaamino tenne kaayyo horonsi”re tonne jaallasi ledo tantaname Koattetenna gogu laalchi qajeelsha shoole agannara ‘Mudula’ yinanni quchumira adhinota qaaganno.

Qajeelsha jeefissuhu gedensaanni Abrihaamina jaallasi maamarunni tantanante Shinshicho quchumira lee aganna geeshsha loossuhu gedensaanni uduunnu shiqqonna woxu anje xaaddinonsaha ikkasinni, looso uurrisate gadachantinota hasaawinonke.

Konni gedensaanniti Abrihaami heeshshote kaayyo baxxinohu. Hakka woyintenni qajeelshunni afi”rino egennonna uddi”ranno uddano calla amade afinohu mittu machi nookkiwa Hawaasi quchuma ha”re mitto Koatte haaroonsi”nanni mine qaxarame loosa hanafanno; mittu diri geeshsha loose codhinoha 1950 birra adhe umisiha caamma haaroonsinanni mine fa”nara dandiino.

hattenne yannara harinsho shota ikkitinokkita kayisannohu techoonkehu seyoote amado wosinchinke kalaa Abrihaami; loosoho kirunni amadino minira lamu agani baatooshshe 280 birra liqii”re baaxxe, sinjere 30 birrinni kirunni adhe, umo adhe fulino 1950 birrinni loosoho hasiisannoha shiimaadda uduunne hidhe magano huucci”re umisi looso mite yee hanafinota qaaganno. Looso hanafihu gedensaanni suuqete sutannore hooge umisi caamma sutinotano dimaaxino. Looso hanafi woyte kayinni coyi baali injiinoha di ikkino. “24 sa”aate looseemmo daafira goxano dagguro hakkonni sinjere aana goxeemmo” yaanni sayisinota shettote yanna qaaganno.

Konni garinni lamu agani gedensaanni

umisi sinjerenna woleno loosoho hasiisanno uduunne hidhara dandiinota kule harinshotenni loosuno lophanninna hala”lanni ha”ri woyte callichisi loosannowinni sa”e mite lame yaanni loosaasine qaxare loosiisate dandiino. Sasu diri gedensaanni loosu base halashshe galanno mineno addinni kirunni amadinno.

1997 M.D shiimaaddanna manaadda interpirayizenni konteyinere adhe sase sinna fa”nara dandiinoha ikkana; xaa yannara Hawaasi quchumira “Yichaalaal Koatte laashshinanni” uurrinshuwa annaati.

1998 M.D Awuropu mittimma widoonni afi”rino kaayyonni konni alba qajeelshaanchu noohu wolootta qajeelshate kaayyo afi”rino. Tenne yanna gedensaanni addi addi leellishonna regecco aana hattono quchummate barrubbara woyyaabbinootti loosu furchonna dagate ledo egennamate kaayyo kalaqantanni daggu.

2000 M.D wedellu latishshu janna yaamamatenni baraarsha adhinota hasaawinonkehu kalaa Abrihaami; ledoteno wodiidi Televizhiinera wedellu qixxaawora shiqe rosichosi beehinotano lede xawisino. Hattono gobboomu deerrinni baraarsha adhinoha ikkana; wedellu qaddo yaamamatenni Hawaasi quchumira baattote baraarsha uyinoonnisi; Shiimunni ka”ne jawa deerra iilla dandiinannitera xawishsha ikkara dandiino kalaa Abrihaami.

Konni gedensaanni laashshate dhuka

halashshanni dayi woyte wole hedo kalaqantusi. Kunino ilame lophino qarqartora daga boohaartanno base nookkita wodanchi woyte investmentete darga adhe 3 kume kaare baatto aana fooliishshidhinota ‘Yichaalaal’ yaamantinota deerrase agadhitino Hoteele gatamarinoha ikkana; muli yannanni mulinna xeertotenni maranno wosinira owaante uyitanni afantannota kalaa Abrihaami egensiisino. Tenne Hoteelera hakko qarqara martanno ministiroota lendanna gobba gidonna gobbayidi daa”ataano fooliishshidhanno gede assine injeessinoonnita ikkase kalaa Abrihaami hasaawinonke.

Togo assanno gede kakkayisinossire xawisanni; mootimma dagate qara hasatto ikkitino coyubba fayyimmanna roso lawinore wonshitannoha ikkiro ninke kayinni daga owaante afidhanno injoo qooxeessinkera kalaqa hasiisannonke yaatenni fanino Hoteele ikkase coyi”rino. Konni ledo amadaminohunni Hoteelenna turizime mimmitu ledo amadantannore ikkansanninna jawiidi e”ote bue ikkasenni, loosu hoonge ajishateno jawa kaa”lo assitannota ikkasenni meessinnino sa”ne wolootaha ikka hasiisannohura tenne baalanta hedote giddo woratenni fannoonni Hoteeleeti yaanno.

Techo hasambeemmo woyte konne deerra iillate sa”noonni doogo shota labara dandiitanno yaannohu ; Hoteele fanate umihunni safote latishshi garunni hee”ra

hasiisanno. konni qooxeessira waayi qarrino; caabbichu qarrino no; hasiisanno e”o mulenni afira didandiinanni. Hoteelele gatamarsha hananfe jeefinsi geeshsha hasiisanno uduunne afi”nannihu gobbayidinninna Addis Ababunniiti. Uduunne hodhinsanni woyte qolte doogo injiitinota ikka hasiisanno. Wolu kayinni mittuno qaraxiweelo e”anno uduunni dino; konne baala afi”noommohu uminke wolqanninna sharroonniiti; wolootahono roso ikkateeti yiino.

Qooxeessu lophiro zoone lophitanno, qoqqowu lophanno, gobba lophitanno. Yichaalaalli Hoteele Shinshicho quchumira fannoommohu qaru illachi Hawaasanna Addis Ababaha fana hoonge ikkikkinni qooxeessaho togoo doni hasiisannohuranna daa”ataano goshooshate ikkinota coyi”ranno. Konni daafira xa noo kakkaooshshe harunsite konni gedensaanni looseemmo investimentera mootimma qoti”yara uurrinno yee ammaneeemmo yaanno.

Kalaa Abrihaami aantete mixosi xawisanni; Caammu laalcho gobba giddo dikkonni sa”e gobbara soyaate mixo noosita kule; konnirano hasiisanno qoxxaawo assanni afamannota coyi”rino.

Kalaa Abrihaami coyi”ranni; “Kambaatu qooxeessira duucha woyte wedellu gobbansaranna qooxeessinsara nooricho wo”naalantenni darte doodhitanna la”nanni; tino lowo geeshsha sorote” yaanno.

Ani ilame lophoommo Kambaatu zooneranna qooxeessu quchummara wedellu Wodiidi Afrika higge darama roorantanno; gamu heddinowa aiillituro; gamu kirotenni shiima ikkitinokki qansooti doogote akkimale shetto aana ubbinno; usurahonna reyote aamantinno. Kuni ikka dinosi. Meessi gobbara noo doorsha horonsi”ne loonse lophi, darte ajishanna darte harunsite meessinna maatete aana iillitara dandiitanno gawajjo gatisa dandiinannita huwachishanno. Dartete fulle waaga baanteemmo manni balanxe gobbankera noo doorsha la”no yaatenni baxxinohunni ilamino qoxeessa kaima assatenni duucha woyte Wodiidi Afrika higge darantanni doogote shetto la”anno wedellira sokkasi sayisanno. Hiikko qooxeessira noo wedelli gobbansanna qooxeessansa lossate hattono darte ajishate loosunna loosu aana calla illachishanno gede duu”re qaagiisanno. Dagoomittete qollano danchummate horonsi”ra hasiisannota qaagiisino.

Wedellu loosunni ammana noonsa yaannohu kalaa Ambirihaami; uyinoonninsa sokko garunni gumultannoha ikkiro umonsanna gobbansa lossa dandiitanno. Hattono hasiisannokki duduwinni umonsa co”eessite mootimma injeessitanni afantanno yannaasinchu dikkote hayyo giddora e”e umonsa soorrate sharrantanno gede sokkasi sayisino.

Woganna Turizime

Paarkuwate aana xaaddanni noo gawajjonna mala leellishshanno hasaawa

Abbebech Maatewoos

Halantino mootimmuwa turizimete tiro garinni kalaqamu daa''atto (turizime) qara qara miinju tuuqqa giddo mitte ikkitinota xawissanno. Daa''attote danubba gidddo daa''ataanotenni hala'ladunni doorantannonna hodhote mixo gidddora e'annori mereerinni kalaqamu daa''atto albisa ikkitanno.

Daa''atisiisaano, iillubbate qarqarira afamanno dagooma hattono mitte gobbahu xaphoomu miinji kalaqamu daa''atto eewaancho xiiwo giddoonni sa'annota handaarunni xiinxallo assitino bissa coyidhanno. Handaaruu kayinsummo eewaancho xiiwubba ledotenni qooxeessu agarooshshe jawaachishatenninna agarsiisate ragaanni luphi yiino qeechi noosi.

Itophiyu kalaqamu eltonni baraadhino. Muxxe saada, qooxeessu akata agarsiisanno mu'ro, ce''anna batinye kalaqamu iillubba hanqaffe amaddino gobbaati.

Faajjetenni afamishsha afidhino gobboomu paarkimmatenni, agarramino dubbinna dubbu saada heeshshora owaattanno qoqqowantino hala'ladda bayichubbano amaddino.

Ikkollana, tenne jawa jironni daa''attotenni duushshitanno horo afidhinokkita mashalaqqubba leellishshanno. Roorenkanni kuri iillubba mannu anganni loosantinonna kalaqamu gawajjubba korkaatinni gawajjote reqeccaabbe afantannota xawissanno.

Itophiyu giddo afantanno paarkuwa, dubbu saada heedhanno qoqqowantino qooxeessubba aana wirro wirro hige kalaqamunna mannunni loosantino gawajjubba iillitino.

Daa''attote iillubba Irshaho, giidhinanni haqqera, saada hossannonna babbaxxitino hasattora yaannohunni horrantanno. Mannunna kalaqamu giiraato korkaatinni gawajjantanno. Konninni sae dubbu saada seerimale woshshaadoranna basetenni base saysate assootubbara luphiimu garinni reqeccaabbinore ikkana mashalaqqubba leellishshanno. Kuri qarrubba ikkado ikkinokki iillubba egeensiisate hattono agarooshshu loosi ledo ledame gobba daa''attotenni hasi'nanni eo afidhannokki gede gawajjitanni noota kullanni.

Itophiyu dubbu saada agarooshshi biilloonyi paarkuwatenna qoqqowantino kalaqamu bayichubba aana wirro wirro iillitanni noo gawajjo bidhachishshanni noota babbaxxitino yannara xawissanna macciishshinanni. Qarrubba tirate hajo la'annonsa bissa ledono hasaawa assinanna wodanchinanni. Baxxinohunni, paarkuwate aana iillitanno giiraato, seerimale woshshaado, mitte basera haammate ofolla qarrubate qara korkaatta ikkana xawissanno.

Kuri mitiimmubbara mala abbate loonsanni hee'noonnitano muli barrubba giddo faajje assino.

Qarrubba hala'ladunni leeltanno paarkubbanna qoqqowantino bayichubba mereero Aliyye Ilaalla gobboomu paarke, BaabbilleDaaniwo(Elephants)heedhannowi, Abijaata Shaala Garbi gobboomu paarkenna Sinqille Qorkooti heedhannowi qaruudde ikkana biilloonyu loosu mininni fultanno

mashalaqqubba leellishshanno.

Kurinna wolootta qooxeessubbara xaaddanni noo gawajjubba maa labbannoro hattono qarrubba gargarate adhinanni hee'noonni qaafubba daafira biilloonyu loosu mini dagate xaadooshshinni afi'noommo mashalaqqe techoo Woganna turizimete gafinni shiqqino.

Baabbille Daaniwo heedhannowi

Kalaqamu daa''atto iillo base ikkatenni egnnantinori mereero Baabbille Daaniwo heedhannowi mittoho. Tini base muli yanna albaanni gawajjantinota biilloonyu loosu mini wirro wirro hige xawissanni keeshshino. Ledotennino bayicho gawajjamannokki gede agaratenna Daaniwote heeshsho woxxate baca loossa gumulanni nooha ikkirono, techono qarrubba hala'ladunni bidhachishshannota ikkitanni daasenninna yanna uyinannikkiha ikkasi xawise baalunku bisiha gutu halamme xa'mannota xawissanni afamanno.

Dubbu saada agarooshshi biilloonyi qaru dayirekiterichi kalaa Kumera Waaqjirahunni massagantino gaamo Jigjigu quchumira Somaalete qoqqowi mootimma Qooxeessu agarooshshinna baadiyyete baatto gashshooti Biiru luphiima massagaano ledo hasaawa assitu yannara coyi'rino garinni; Daaniwo heedhanno bayichi aana leeltanno qarrubba tirate biilloonyu sa'u babbaxxitino yannara haammata wo'naalshubba assanni keeshshino. Baxxinohunni, xaa yannara seerimale woshshaadonna labbino hajubba ledo amadisiisame qarrubba bayichu aana haammattanni daggino qarrubba ikkase kule konni assootinni beeqqitino seerimaloota amande seerunni xa'misiisa hasiissannota qummeessino.

Dayirekiterichu, Baabbille Daaniwo caa'litannowa hoogganninna yanna yannatenni Daanniichu kiiru ajjanni noota kule; Daanniichu caa'linowiinni ba''asira albaanni tii''asi woxxate sufote mala gutunni hasa noonke yaatenni qarru kaajjillenna hala'ladimma tiranno garinni halamatenni loosa hasiissannota qummeessino.

Abijaata Shaala Garbuwa gobboomu paarkenna Sinqille Qorkoota

Itophiyaho iillotenni egnnantino paarkuwanna qoqqowantino dubbu saada caa'litanno bayichubba mereerinni Abijaata Shaala Garbuwa gobboomu paarkenna Sinqille Qorkooti caa'litannowi albisaanote. Kuri iillubba amaddino babbaxxino qooxeessi korkaatinni daa''ataanotenni dooramaano ikkana mashalaqqubba leellishshanno. Ikkollana, dikkote latishshinna egeensiisate ragaanni agarranni kaajjado loossa no.

Qaru dayirekiterichi iillote base aana iillitanni noo qarrubba tirate lawino garinni hajo la'annonsa bissa ledo amaalamme assino. Isi yaanno garinni; dubbu saada agarooshshi dargubba mootimmatenni amadantino haanju harumi loossa gumulate luphiima qeechi noonsa; kalaqamu jiro agara daa''attote handaara kakkayisate luphiima qeecha fulannoha ikkasinni illacha uyine loosa hasiisanno.

Galchimi Arsi zoone lamunku qoqqowantino dargubbara baxxinohunnino daramaano ce''ate iillo ikkino Abijaata Shaala Garbuwa gobboomu paarke; kalqete haaro kalaqamu jiro agarooshshinni lawishsha ikkara dandaannohu Sinqille Qorkootu caa'litannowi afamannoha ikkasinni qoqqowantino dargubba garunni latturo kalqete dona ikkitannokki korkaati nookkita coyi'ranno.

“Manchi beetti hasatto gawalo noosekkita ikkasenni qoqqowantino dargubba aana leeltanno qarrubba ittisate hasaawunni qarrubba tira hasiisanno” yaannohu dayirekiterichu; kalaqamu jiro agaramasenni horonsi'rannohu; gawajjamasenni qarramannohu dagooma ikkinohura baalunku annimmatenni agara hasiissannota coyi'ranno.

Abijaata Shaala Garbuwa gobboomu paarkera leellanno seerimalu Qulxu'me woshshaadate loosi rahotenni uurranno gede; Sinqille Qorkooti caa'litannowa nooti seerimale minna ka'anno gede; qooxeessu dagooma garunni beeqqisanna qinaambetenni loosa hasiissannota qummeessino.

Abijaata Shaala Garbuwa gobboomu paarke aana hallanyootunni gumulantannoti seerimale baattote horro, dubbu mulqama, Garbuwate qaccenni gamba yaanno boolete bushshi/booji; Sooda shaafi (Soda Ashi) faabiriiki, paarkete qaccuwa garunni huxxante lata hooganna Sinqille Qorkooti caa'litanno basera jawa saadate sagale; caa'linanniwa baxxinohunni Utaalo Boorena yinanni baxxino bayichira noo seerimale teessaano; caa'linanniwa soojjaati widoonni leellanno danna xiiwate, mannunni kalaqantino giiraatonna Qorkootu kiiru luphiimu garinni aja qara qara qarrubba mereerinni ikkana biilloonyu loosu mini xiinxallotenni buuxino.

Aliyye Ilaalla gobboomu paarke

Itophiyu dubbu saada agarooshshi biilloonyi mashalaqqe leellishshanno garinni Aliyye Ilaalla gobboomu paarke dhaggenniha ikkino Gondarete quchuminni Aliyye Soojjaatu raginni 103 kiilo meetire xeetidhe afantanno. 1962M.D lallawunni kaajjino

seeru afamishsha afidhino paarke Halantino mootimmuwa rosu, sayinsetenna budu uurrinshara (UNESCO) kalqete donimmani borreessantino lame Itophiyu gobboomu paarkubba gidddonni mittete.

Tini gobboomu paarke 412 kiilo meetire iskuyere hala'linyino nooseta biilloonyu loosu mini mashalaqqe leellishshanno. Giddose muxxe ikkitino woy wole kalqera afamannokki Waaliyi, duume Yeedaala, Galashshu, babbaxxitino ceatenna mu'rote sirchubba afantannota buuxissanno. Itophiyaho jawiidi gottimmate darga ikkinohu Raas Dejeni Ilaalino afamannohu Aliyye Ilaalla gobboomu paarkeraati.

Biilloonyu loosu mini mashalaqqe garinni; qooxeessu ofollonna babbaxxino kalaqami afamannohunna daa''ataanote hagiirre uytanno kuusantino jiro ayidde ikkinohu Aliyye Ilaalla gobboomu paarke, yanna yannantenni hala'litanni daggino kalaqamunna mannu kalqanno qarrubba korkaatinni tii''ise luphiima bidhatto aana uwanni afamanno. Baxxinohunni giiraatote korkaatinni wirro worro hige gawajjo iillitinnose.

Ilaalla lainohunni Itophiyu dubbu saada agarooshshi biilloonyi Amaaru qoqqowi, Aliyye Gondare zoonenna gobboomu paarke xaadissanno woraddanni filantino massagaano ledo hasaawa assinoonni faajje assino. Baattote horrama, woshshaado, giiranna dubbu saada caa'litannowa yanna yannantenni lexxitanni dagginoti mannu millimo paarkete tii''i aana gawajjo iillishshanno seerimale assootta ikkana xawinsoonni.

“Gobboomu paarke giddo gumulantanno seerimale assootta gargaratenna uurrisiisate yawo mittu bisira calla agurrannita dikkitino” yaannohu Aliyye Gondare zoone qaru gashshaanchi Diyaqoon Sheggaw Wube; biilloonyu loosu mini paarkete borro mini mannu wolqanninna loossatte hasiisannori ragaanni noosi xe'ne rahotenni tira hasiissannota xawissanno. Aliyye Ilaalla gobboomu paarkeha kuusantino kalaqamu jiro agara Aliyye Gondare dagara handaarunni afi'nanni miinju horonni saeno tiu hajo ikkase coyi'ranno.

Aliyye Gondare zooneno gobboomu paarke giddo gumulantanno seerimale assootta uurrisiisatenna jirose qolsiisate aantanno yannara roore illacha uyine biilloonyu loosu mininna paarkete borro mini ledo qinaambetenni loonsannita coyi'rannohu qaru gashshaanchi; konne huwate olluunni kayse zoonete geeshsha noo massagaano qooxeessu dagooma kakkayisatenninna paarkete borro mini ledo qinaawatenni dubbu saada caa'litannowa gumulantanno seerimale assootta uurrisiisanna gobboomu paarke agara hasiissannota qummeessino.

Ikkinohura, kalaqamu daa''attonni hasi'nanni soorro abbate umi looso ikka noosiho Itophiyu noose jironna dhuka garunni horonsi'ra ikkana; layinkihunni, mannunni loosantinonna kalaqamu korkaatinni paarkuwate, dubbu saada heedhannonna baa'litanno qoqqowantino bayichubba aana iillitanno gawajjo ikkadimmatenni gargara ikkinota huwachishate banxeemmo. Keerunni!

Fayyimma

Shotu garinni hiiqqamanno miqichi dhibba

Abbebech Maatewoos

Baalunku manni miqichi hiiqqamannaha ikkirono kuri mannooti miqichi kayinni shotu garinni hiiqqamannaha ikkasi baxxinooha assanno.

Addis Ababu quchumira afamanno "Diriim" miqichu, danotenna hiiqqammete hattono badhete miqichi xaginaati mereerishi ispeeshaaliiste Dr Tewodros Xilahun; kuni qarri Ingiliizete afiinni (osteogenesis imperfecta /brittle bone disease) yaamamatenni woshshamannota buuxisanno.

Kuri qaaquullu ilantanno yannanni hanafe laafanna shotu garinni gawajjamanno qotu miqicho amaddeno ilantanno. Lawishshaho mittu qaaqqi hasi'ri gede godo'lanno, dodanno hattono kubbanno;shotu garinni miqichisi dihiqqamanno. Ikkolla ikkinnina kuni qarri xadinonsa qaaquulli baxxitino gawajjo xaaddinonsahura uduunne, daypere labbinore soorinanninsa yannara guluchinsa woy angansa erantara dandiitanno. Konni korkaatinni miqichinsa shotu garinni hiiqqamara dandaanno kaayyo hala'lado ikkitinota xawisanno.

Kuri qaaquulli ayirritanno gawajjo nafa iillitunsakkinni miqichinsa shotu garinni hiiqqamannota buuxise Dr.Tewodiroosi; konne dibba dana 1,2,3,4 yinanni bandanniha

ikkanna dana lame yinannihu amate godowi giddo heedheenna hanafannoha ikkasinni ilantuhu gedensaanni umi dirinsanni lubbonsa sa'anno gede assannota buuxisino.

Dana mitto yinannihu qole hiiqqamme xaaddannonsahu sa'e sa'e ikkirono; wolootta qaaquulli gede godo'la doda dandiitanno; ikkolla ikkinnina shotu garinni hiiqqamme xaaddannonsa;woloottu qole heeshshotenni keeshshitolla ikkinnina miqichinsa eramannohura qaafa didandiitanno. Millissannohuno wiilcheretenni irkisantecti. Hojjansa aanano qarra kalaqannonsa.

Konni dhibbiha qaru qarri bisinsa giddo afantanno kolaajiine (collagen) yaamantanno pirootiine qarraati. Tini pirootiine miqicho loossanno wolootta shiilubba baala dirantanno qara miqichu xintaancha ikkasinni isi fayyaaleessa ikka hooga miqicho laafa assatenni shotu garinni hiiqqamanno gede assanno. Qoleno kolaajiine (collagen) miqichu gobbaanni niggate aana, wodanu mikitta, illete, hinkotenna wolootta baca bisu kifilla aana afantannota ikkasenni gawajjo iillishshitannotano lede huwachishanno.

Malaatta dhibbu deerrinni xawinsanniha ikkana; shota yineemmohu qaaquullu

milli yaa dandiitanno; ikkolla ikkinnina dirunni mitteege woy hakkunni aleenni hiiqqamme xaaddannonsa.

Manaadu woy mereerimu yineemmohu qaaquullu baca hiiqqammenna seeda miqichubba (long bones) ba'ne xaaddannonsa. Lekkatenni ha'ra didandiitanno ikkinohurano hiittenneno ispoortete millimillo giddo dibeeqqitanno.

Ayirrannoha yinannihu wirro wirro hige miqichu hiiqqamme, seeda miqqa ba'nenna ledotennino wirro wirro hige badhete miqichi hiiqqamme heedhansara dandiitanno. Lekkatenni ha'ra didandiitanno; konninni kainohunni doyanno barchima milli yaate horonsidhanno.

Konne qarra xagichunni woy darre gowatenni hursa didandiinanni; ikkolla ikkinnina boodu deerrinni kaa'litara dandiitanno xagga no. Xagichunni uyinanni xaginaati batinyu qaaquulli maatera waagu wuddete. Wolootta xaggano xiinxallote aana nooreeti yaanno ispeeshaaliistichu.

Darre gombanni xaginaate lamu korkaatinni assinara dandiinanni; umihunni miqichu hiiqqamme xaaddanno woyte xagisate ikkana; layinkihu qole kuri qaaquulli miqichinsayannategedensaanni shokkatenni uurra woy qaafa dandiitannokki gedenna

miqichu wole suude amadanno gede assannonsahura darre gowatenni xaginse suwashsho assatenni uurra woy qaafa dandiitanno gede assa dandiisannonsata Dr Tewodiroos huwachishe; xaginaatu yannara siwiila miqichu gidhora eessinanniha ikkana;miqichinsa ledo ayirranore duhannoha ikkasinni shotu garinni hiiqqamannokki gede gargaranno yiino.

Kalqoomu fayyimmate uurrinsha diru dirunni dotteessa 28 kalqoomu hiiqqamanno miqichi noonsa mannoota qaanganni barraati yite lallabbinotino qaangannite.

Ispoorte

Qoqqowu lekkate kuwaase kisaminokki dhuka fushshine horonsi'rate kaayyo

Qiddist Gezzaheny

Itophiyu lekkate kuwaase Ispoorte gobbate afantanno qoqqowubbaranna quchumu gashshoota hundaanni tantanantino federeeshiinna widoonni biheraawe federeeshiinneni fulanno seerinna wodho aana safante massagantanno. Qoqqowu federeeshiinna kayinni gobbannita lekkate kuwaase millimmo lossitara dandiitanno loossa ragi raginsanni gumultanno.

Muli yannanni uurrinsoonnirinna dancha loosu millimmo assitanni afantanno qoqqowu lekkate kuwaase federeeshiinoote mereerinni Sidaamu qoqqowu lekkate kuwaase federeeshiine afantanno. Qoqqowu isi widoonni noosiha kisaminokkiha lekkate kuwaase dhuka mucuqqi asse horonsi'rate sharro assanni afamanno.

Sidaamu qoqqowu baxxinohunni Hawaasi quchuminna qooxeessu luphiima lekkate kuwaase dhuki dandoo afantannowanna haammata Itophiyu biheraawe gaamo riqiwa dandiitino godo'laano fultinowaati. safantunkunni shoole dirra kirisiissinoti federeeshiine qoqqowinnita lekkate kuwaase lossate zoonnatenna woraddate deerru deerrunkunni gashshaano tantanatenni woyyaabbino millimmo assitanni afantanno.

Federeeshiine muli yannanni sanfooniha ikkirono; leellishshino luphiima loosu jeefishshinni gobboomu deerrinni baalante federeeshiinneni albisa ikkitino. Babaxxitinota giddayidi heewo harisanna gobboomu heewo haadhe qixxeessate widoonnino jawa qeecha

fultanni afantanno.

Qoqqowoho harancho yanna giddo sase lophitanni noo lekkate kuwaase pirojektuwa heedhurono; ikkadda ikka hoogansanni kiiri ledate hende loonsanni hee'noonni. Kunino luphiima womaashsha xa'mannoha ikkasinni konnira kaa'lanno gede balaxote qixxaawo assitanni afantannota federeeshiine egensiissino.

Qoqqowoho afantannore lame pirimiyer liigete luphi yiino deerrinni beeqqo assitanni afantanno kilabba (Hawaasi quchuminna Sidaamu buni) lekkate kuwaase kilabba kaajjishatenna irkisatenni aleenni qoqqowu riqibbanno kilabba kalaqate harinshote aana hee'noonni.

Qoqqowu lekkate kuwaase federeeshiine borro mini sooreessi kalaa Tesfaye Tafarrihu federeeshiine qarooyye ogeeyye amade addi adi loossa gumultanni afantannota huwachishanno. Pirojektuwano uurrisate qixxaawo assinanni hee'noonni. Hasiissannore womaashshu, mannu wolqa, uduunnunna xawo injeessate qoqqowu woganna turizimetenna ispoortete komishiine irkote borrotenni xa'minoonni.

Qajeelsiisaanotenna qajeelaanote hasiisannoha ispoortete uduunnenna wolootta coyubba wonshate dandiissanno qixxaawo assinanni hee'noonni. Pirojektuwa amade qajeelsa dandiitannorena ogimmansanni ikkadda qajeelsaano qajeelsatenni balaxote qixxaawo assinoonni.

Kilabbate kiiri ledate assinanni sharronni

Kalaa Tesfaye Tafarra

lame kilabba umi liigewa lophite heewonsa harisa dandiituro; mitte baajeettete anjenni gatasenni aantete heewisantanno kilabba amade Ispoortete komishiine ledo hasaambanni hee'noonni sooreessu qummeessino. Baajeetete anje gatisatenni sufo noonsa kilabba kalaqate qooxeessu daga ledo halamme kilabba irkisantanno akata kalanqanni.

Kilabba heewo harisanno yannara woradda, zoonanna quchuma riqiwatenni daggannore ikkansanni kilabbate ledo mittoo'mitannohanna irkisa dandiitanno akata kalaqatenni Itophiyu pirimiyer liigera beeqqitannore ledonnire jawaata kilabba kalaqate hende loonsanni hee'noonni.

Itophiyu pirimiyer liigera luphiima iibille kalaqqanni afantannori Hawaasinna qooxeessunni fultinori lekkate kuwaase godo'laano haammata ikkitanna; konne kaajjishe sufate pirimiyer liige lendanna

quchumaho harinsanni heewo qoqqowu lekkate kuwaase kisaminokki dhuka fushshine horonsirate kaayyo kalaqqannota sooreessu qummeessino.

Pirojektuwatenna gaamote kiiri ledate assinanni sharronni womaashshu anje gatisate budunna turizimete hattono qoqqowu Ispoortete komishiine ledo hasaawatenni baajeete gaamsiisatenna addi addi giddayidi e'o kalaqatenni lekkate kuwaase jawaattanno gede loonsanni.

Woraddate, zoonnatenna quchummatenni fultinori 10 gaamo harinsanni hee'noonni qoqqowu kilabbate shambiyooni aana heewisantanni nooha ikkana qeeltanno kilabba qoqqowu riqibbe qoqqowu kilabbate shampiyooninni qeela dandiituro kayinni Itophiyaho umi liigenni qoqqowu riqibbe heewisantanno. Konni garinni uminna layinki deerra amaddino kilabba qoqqowu riqibbe qoqqowu kilabba Shampiyooni aana beeqqitannoha ikkanno. Heewo qoqqowu riqibbanno kilabba kalaqatenni aleenni lophitanni noo godo'laano umonsa leellishshannonna rosicho afidhe jawa deerra iillitanno gede doogo fantannota qummeessinoonni.

Lekkatte kuwaase lossate hasiissanno coyubba mereerinni millimmo assinanni xawo ikkasinni Hawaasi quchumira afantanno xawubba taashshatenna huxxantinokkire huxxisiisatenni quchumu giddo afantanno xawubba baalantanni qoqqowu lekkate kuwaase federeeshiine hundaanni galtanno gede assate dandiissanno loossa gumulate hendoonni.